

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21:MJU11

Vattenvård

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om vattenvård från allmänna motionstiden 2020/21, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om en hållbar förvaltning av haven, forskning om haven och döda havsbottnar, åtgärder för våtmarker och mot övergödning, nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring, rådgivning om enskilda avlopp, EU:s vattendirektiv och olika vattenföroreningar.

I betänkandet finns 14 reservationer (M, SD, C, KD, L) och fem särskilda yttranden (M, SD, C, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Förvaltning av hav och vatten	7
Övergödning.....	19
Nationell rådgivning om enskilda avlopp.....	25
Översyn av EU:s vattendirektiv	27
Vattenföroreningar	31
Motioner som bereds förenklat.....	43
Reservationer	45
1. En hållbar förvaltning av haven, punkt 1 (M).....	45
2. Forskning om haven, punkt 2 (M)	46
3. Forskning om haven, punkt 2 (L)	46
4. Åtgärder mot övergödning, punkt 3 (C)	47
5. Åtgärder mot övergödning, punkt 3 (L).....	48
6. Nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring, punkt 4 (M).....	49
7. Nationell rådgivning om enskilda avlopp, punkt 5 (L).....	50
8. Översyn av EU:s vattendirektiv, punkt 6 (M).....	51
9. Översyn av EU:s vattendirektiv, punkt 6 (SD)	52
10. Metodik för provtagning av mikroplaster i vatten och avlopp, punkt 7 (M).....	53
11. Global marin nedskräpning, punkt 8 (M, KD).....	53
12. Sanering av förorenade sediment, punkt 9 (C)	54
13. Sanktioner vid förorenade utsläpp, punkt 10 (M)	54
14. Riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten, punkt 11 (M).....	55
Särskilda yttranden	56
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (M).....	56
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (SD)	56
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (C).....	56
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (KD).....	56
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (L)	56
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	57
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	57
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	65

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Förvaltning av hav och vatten

1. En hållbar förvaltning av haven

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2709 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 21,

2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 1,

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 3 i denna del
och

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 73.

Reservation 1 (M)

2. Forskning om haven

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 2,

2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2,

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 25 och

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 52.

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (L)

Övergödning

3. Åtgärder mot övergödning

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkandena 19–21 och

2020/21:3236 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 16.

Reservation 4 (C)

Reservation 5 (L)

4. Nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring

Riksdagen avslår motion

2020/21:3351 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 33.

Reservation 6 (M)

Enskilda avlopp

5. Nationell rådgivning om enskilda avlopp

Riksdagen avslår motion

2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 28.

Reservation 7 (L)

*Genomförande av EU:s vattendirektiv***6. Översyn av EU:s vattendirektiv**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:728 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 och

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 8 och 9.

Reservation 8 (M)

Reservation 9 (SD)

*Vattenföreningar***7. Metodik för provtagning av mikroplaster i vatten och avlopp**

Riksdagen avslår motion

2020/21:3348 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12.

Reservation 10 (M)

8. Global marin nedskräpning

Riksdagen avslår motion

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 11.

Reservation 11 (M, KD)

9. Sanering av förorenade sediment

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:410 av Niels Paarup-Petersen (C) och

2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 22.

Reservation 12 (C)

10. Sanktioner vid förorenade utsläpp

Riksdagen avslår motion

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 13 (M)

11. Riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten

Riksdagen avslår motion

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 22.

Reservation 14 (M)

*Förenklad beredning***12. Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 23 februari 2021

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Marlene Burwick (S), Nina Lundström (L), Staffan Eklöf (SD), Markus Selin (S), Kjell-Arne Ottosson (KD) och Magnus Ek (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet 73 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21 som bl.a. handlar om en hållbar förvaltning av haven, forskning om haven och döda havsbottnar, åtgärder för våtmarker och mot övergödning, nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring, rådgivning om enskilda avlopp, EU:s vattendirektiv och olika vattenföroreningar. Ett antal yrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden och behandlas därför i förenklad ordning.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Motionsyrkanden som behandlas i förenklad ordning redovisas i bilaga 2.

Vid utskottets sammanträde den 9 februari 2021 presenterade ordförande Emma Nohrén med medarbetare Miljömålsberedningens betänkande Havet och människan (SOU 2020:83).

Utskottets överväganden

Förvaltning av hav och vatten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en hållbar förvaltning av haven och forskning om haven.

Jämför reservation 1 (M), 2 (M) och 3 (L).

Motionerna

En hållbar förvaltning av haven

Enligt kommittémotion 2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 3 i denna del ska Sverige vara pådrivande i internationella samarbeten för havsmiljöfrågor och lägga särskilt fokus på arbetet med att öka biologisk mångfald. Motionärerna anför att havet är en stor tillgång som ger oss livsmedel men också möjlighet till rekreation och transporter av såväl gods som personer. I hav, sjöar och vattendrag finns dessutom en stor del av vår biologiska mångfald. Flera av ekosystemen som återfinns i vattenmiljö är dock känsliga och utsätts i dag för enorma påfrestningar, anför motionärerna. De menar att internationellt samarbete är fundamentalt då det gäller havsmiljöfrågor. Endast genom gemensamma ansträngningar kan utvecklingen vändas och miljöstatusen förbättras, menar motionärerna.

Även i partimotion 2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 73 anfördes att det behövs insatser för att förbättra den biologiska mångfalden, och då speciellt i Östersjön och Västerhavet.

Yrkande 21 i motion 2020/21:2709 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) handlar om havspolitik. Våra hav och kuster är starkt påverkade av övergödning, överfiske och fiskemetoder som förstör botten. Även havsförurning, temperaturökning, föroreningar, och främmande arter har en starkt negativ påverkan, enligt motionärerna. Sammantaget medför dessa påverkansfaktorer en krympande livsmiljö för havets biologiska mångfald. Motionärerna anser att en ekosystembaserad förvaltning av haven bör genomföras i den framtida havspolitik.

Även motion 2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 1 handlar om att genomföra en ekosystembaserad förvaltning av haven, vilket också innefattar en ekosystembaserad fiskförvaltning. Motionärerna anser att den ekosystembaserade förvaltningen ska genomsyra hela havspolitik. De havsbundna områdena är komplexa system med väldigt långa omloppstider, anför motionärerna. De menar att det tar många år innan de åtgärder vi sätter in i dag ger resultat i form av förbättringar i havsmiljön och i ekosystemen, så det är hög tid att agera nu.

Forskning om haven

Enligt motion 2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 2 behöver miljöövervakningen och forskningen om haven öka. Haven och vattnen har genomgått enorma förändringar under relativt kort tid på grund av kraftig påverkan av mänsklig verksamhet. Forskningen om ekologiska samband och biologisk mångfald har kommit längre när det gäller landmiljöer än när det gäller marina miljöer. Därför är det enligt motionärerna viktigt att öka miljöövervakning och forskning om haven.

Jessica Rosencrantz m.fl. (M) anför i kommittémotion 2020/21:3357 yrkande 25 att Formas, i enlighet med sin framställan till regeringen ska tilldelas ett nationellt program med tvärvetenskaplig forskning om hav och vatten. Försurningen av världshaven förväntas få stora konsekvenser för marina organismer, ekosystem och den biologiska mångfalden. Eftersom detta är ett relativt nyupptäckt problem finns inte tillräckligt mycket forskning på hur den kommer att påverka marina ekosystem, anför motionärerna.

Enligt partimotion 2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 52 bör Havs- och vattenmyndigheten få i uppdrag att utöka forskningen kring den marina miljön och biologisk mångfald. Motionärerna anför att det behövs mer forskning för att öka kunskapen om ekosystemen i haven för att skapa en bättre förståelse för havsmiljön.

I kommittémotion 2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2 anför att det behövs åtgärder för döda havsbottnar i samverkan med EU:s medlemsländer och inom Östersjösamarbetet. Övergödning och döda havsbottnar är Östersjöns stora miljöproblem. Den långsiktiga lösningen för att komma tillrätta med syrebristen och bottendöden är enligt motionärerna arbetet med att stoppa näringstillförseln från jordbruk, mark, avlopp och reningsverk runt Östersjön. Forskning inriktad på att hitta lösningar för att syresätta döda havsbottnar behöver dock fortsätta och sådana satsningar behöver vara en del av EU:s arbete för ett renare Östersjön.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

En hållbar förvaltning av haven

Utskottet har behandlat frågor om internationella havssamarbeten tidigare, bl.a. i betänkande 2018/19:MJU13 Vattenvård. Utskottet riktade i samband med detta ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige bör driva på för att öka det internationella samarbetet för att motverka övergödning, giftiga utsläpp och nedskräpning i hav, sjöar och vattendrag samt prioritera samarbetet i havsmiljökonventionerna Oskar (konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten) och Helcom (konventionen om skydd av Östersjöområdet marina miljö). Riksdagen följde utskottets förslag till beslut (rskr. 2018/19:202).

Regeringen redovisar i skrivelse 2019/20:75 att tillkännagivandet inte är slutbehandlat och att regeringen i budgetpropositionen för 2020 (prop.

2019/20:1 utg.omr. 20) föreslagit satsningar för att motverka bl.a. övergödning och hantering av miljögifter. I regleringsbrevet för 2020 har Havs- och vattenmyndigheten fått i uppdrag att i samarbete med Statens jordbruksverk och andra berörda myndigheter utreda förutsättningarna för ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna för att minska övergödningen i Östersjön, inklusive möjligheten till ett internationellt handelssystem med utsläppsätter. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet senast den 30 juni 2021.

Den 31 maj 2018 fick Miljömålsberedningen i uppdrag att ta fram en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser (dir. 2018:44). Miljömålsberedningen skulle lämna förslag till ytterligare styrmedel och åtgärder för att Sverige ska nå de nationella miljömålen för havet och bidra till att Sverige gör sin del i att nå det globala hållbarhetsmålet för hav och marina resurser inom Agenda 2030. I uppdraget ingick att utreda behovet av och vid behov föreslå nya etappmål inom miljömålssystemet. Den skulle även analysera behovet av åtgärder och styrmedel för att på ett kostnadseffektivt sätt säkerställa en ekosystembaserad havsförvaltning som bidrar till att stärka havens motståndskraft, särskilt med hänsyn till effekterna av klimatförändringarna och havsförurningen. Vid behov skulle beredningen lämna förslag på förbättringar som bidrar till bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser i enlighet med generationsmålet och havsanknutna miljökvalitetsmål, samt till genomförande av mål 14 i Agenda 2030. Uppdraget redovisades den 15 januari 2021 i betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83).

I betänkandet anför Miljömålsberedningen att den med strategin för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser vill skapa bättre förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård och samtidigt miljökvalitetsmålet Ingen övergödning. Miljömålsberedningen lämnar förslag som omfattar verksamheter inom fler politikområden och utgiftsområden än vad som vanligtvis ingår i området havsmiljö. Det gör den för att fånga upp fler påverkansfaktorer på havsmiljön som behöver åtgärdas. Två särskilda frågor har genomsyrat hela arbetet med strategin: den första frågan är kopplingen mellan haven, klimatförändringen och havsförurningen och den andra gäller ekosystemansatsen och ekosystembaserad förvaltning.

Miljömålsberedningen redovisar flera olika förslag i betänkandet, såsom

- en ny havsmiljölag för att skapa bättre förutsättningar för breda och uthålliga insatser för havsmiljön och havspolitiska insatser både nationellt och internationellt
- två nya etappmål om återföring av växtnäringssämnen och marint områdesskydd
- harmoniserat genomförande av EU-direktiv och EU-förordningar.

I betänkandet bedömer Miljömålsberedningen att den offentliga sektorn i sitt genomförande av havsmiljöpolitiken strävar mot en ekosystembaserad förvaltning. Beredningen anser dock att det finns kvarstående utmaningar i

styrningen för att fullt ut genomföra ekosystembaserad förvaltning och säkerställa att miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård ska kunna nås. Ekosystembaserad förvaltning är ett verktyg för att nå bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser. Beredningen bedömer vidare att ekosystembaserad förvaltning ska genomsyra allt havsmiljöarbete och hela havspolitikerna och föreslår därför att ekosystemansatsen definieras i den nya havsmiljölagen samt att det tydliggörs i havsmiljöförordningen (2010:1341) och vattenförvaltningsförordningen (2004:660) att ekosystemansatsen ska tillämpas.

Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Havsmiljöinstitutet har på uppdrag av Miljömålsberedningen i arbetet med strategin tagit fram en underlagsrapport: Ekosystembaserad förvaltning som metod för att hantera negativa miljötrender och oklara orsakssamband (rapport 2019:66). I rapporten har man gått igenom centrala dokument i EU:s miljödirektiv och kommit fram till att det inte finns några väsentliga formella hinder för att fullt ut tillämpa den ekosystembaserade förvaltningens principer inom den nuvarande förvaltningsstrukturen. För att fullt ut kunna tillämpa ekosystembaserad förvaltning föreslår Havsmiljöinstitutet att aktörers ansvar, mandat och möjligheter att agera tydliggörs, att lärande- och samverkansprocesser organiseras samt att man utvecklar kunskapsinhämtning och miljöövervakning.

Naturvårdsverket har också inom ramen för anslaget för miljöforskning tilldelat medel till projekt om ekosystemansatsen. Rapporten Ekosystemansatsen – praktiska erfarenheter från svensk havs- och vattenförvaltning (rapport 6934, Naturvårdsverket miljöforskning) från augusti 2020 visar att Sverige tagit flera steg mot en mer ekosystembaserad förvaltning men pekar också på svårigheter. En viktig erfarenhet är att ekosystembaserad förvaltning ställer höga krav på samverkan och kommunikation mellan aktörer och att en stabil och tillräcklig finansiering är en viktig förutsättning. Det finns behov av en tydligare styrning och uppföljning från centrala myndigheter, en mer långsiktig finansiering och tydligare processer för kunskapsutbyte mellan olika aktörer.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20) bedömer regeringen att de nuvarande beslutade eller planerade styrmedlen inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Trots stora satsningar på rent hav de senaste åren finns en negativ påverkan genom alltför stor tillförsel av näringsämnen, farliga ämnen, marint skräp och buller samt ett ohållbart fiske av vissa arter. Andra problem är att känsliga livsmiljöer, kulturmiljöer och kulturlandskap påverkas eller förstörs genom exploatering och fragmentering. För flera av de åtgärder som genomförts de senaste åren dröjer det innan vi kan se resultat i miljön. Klimatförändringar kan förvärra effekterna av belastningar som näringsämnen och farliga ämnen samt medföra att risker kopplade till invasiva främmande arter ökar. Det gör det än viktigare att minska dessa belastningar och att vidta åtgärder för att begränsa deras effekter.

Regeringen anför att miljö kvalitetsmålet är ett komplext och omfattande mål som spänner över många områden. För att på sikt nå målet är det avgörande att pågående insatser fortsätter att genomföras. Det gäller åtgärdsprogrammet för havsmiljön, åtgärdsprogrammet enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) liksom åtgärder inom havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar samt inom EU:s gemensamma fiskeripolitik.

Regeringen bedömer att det krävs kraftfulla åtgärder för att de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen ska nås. Klimatförändringarnas påverkan på haven understryker vikten av att förbättra havets motståndskraft mot förändringarna.

Skydd av marina områden har enligt regeringen bidragit till att bevara biologisk mångfald och livsmiljöer. Genom områdesskydd kan belastningar som fysiska störningar, skadliga fiskemetoder och andra marina aktiviteter begränsas. Det mest kostnadseffektiva sättet att upprätthålla värdefulla miljöer är ofta att förhindra negativ påverkan på dessa områden. Regeringen anser att arbetet för minskad bottenräkning i känsliga områden samt införande av ett generellt stopp i skyddade områden behöver fortgå, men att möjlighet till begränsade undantag ska kunna ges i förvaltningsplaner.

En levande kust och skärgård är beroende av ett aktivt kustfiske samt ett levande friluftsliv. För att hantera de miljökonflikter som finns för måluppfyllelse, både inneboende i miljö kvalitetsmålet Hav i balans och i relation till andra miljö kvalitetsmål, anser regeringen att det är viktigt med långsiktighet och helhetsperspektiv i havsförvaltningen. De kommande havsplanerna kan öka möjligheterna till att havet används effektivt och hållbart. Det nuvarande åtgärdsprogrammet för havsmiljön kommer t.ex. inte räcka för att uppnå god miljöstatus, även om det genomförs enligt plan. Utformningen av nästa åtgärdsprogram för havsmiljön är därför av stor betydelse på sikt för att nå miljö kvalitetsmålet Hav i balans.

Regeringen anför i budgetpropositionen att utvecklingen för ekosystemens återhämtning och bevarandet av biologisk mångfald i många avseenden går åt fel håll, vilket bl.a. kan ses på antalet nya hotade arter i den s.k. rödlistan från Artdatabanken i april 2020. Regeringens insatser genom t.ex. naturvård, miljöhänsyn, vatten- och havsförvaltning har dock bidragit till att bromsa denna negativa utveckling. I januari 2020 ställde sig regeringen bakom förslaget som Storbritannien initierade om att 30 procent av världshaven ska skyddas till 2030. Under 2019 beslutades om 217 nya och utvidgade naturreservat med en total yta av ca 79 000 hektar varav ca 1 000 hektar hav.

Sverige har som ordförande i initiativet Oceans Pathway en betydande roll att spela i fråga om att tydliggöra havens betydelse i klimatarbetet inom klimatkonventionen. Svenska insatser ledde även till att kopplingen mellan hav och klimat blev en central fråga under klimatkonventionens partskonferens (COP 25) i Madrid 2019.

Regeringen anför i budgetpropositionen att utökade resurser på marint områdesskydd är och har varit avgörande inom arbetet för att säkerställa ett ändamålsenligt skydd och nå målet för skyddade områden. Satsningen har

möjliggjort en ökad takt i arbetet och stärkt kunskapsläget om marina livsmiljöer för identifiering av nya skyddsvärda områden. Totalt uppgår nu formellt skyddade områden till 13,8 procent inom territorialvatten och ekonomisk zon. Det betyder att den areella delen av etappmålet om skydd av minst 10 procent av Sveriges marina områden senast 2020 är uppnådd. Det återstår dock arbete för att nå målets delar om ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av skyddade områden.

Ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald förhandlas inom ramen för FN:s konvention för biologisk mångfald. Regeringen verkar för att ramverket ska vara ambitiöst där målen ska vara tydliga och klargör vad berörda sektorer bör bidra med för att hindra fortsatt förlust av biologisk mångfald och bidra till att den återställs. Ramverket kommer bl.a. att bli en plattform för det fortsatta arbetet med att bevara biologisk mångfald i Sveriges havsområden. Ytterligare åtgärder för att säkerställa funktionaliteten hos nätverket av skyddade områden behövs.

Invasiva främmande arter har identifierats som ett av de största hoten mot biologisk mångfald, både på land och i vatten. Arbetet mot invasiva främmande arter är centralt för biologisk mångfald i vatten- och havsmiljön och regeringen föreslår därför en förstärkning för att snabba på bekämpningen.

Regeringen avser även att stärka arbetet med att minska påverkan från övergödning och farliga ämnen och med att säkerställa livskraftiga fiskbestånd. Regeringen står bakom och ska arbeta vidare med resultaten från klimatkonventionens möte (COP 25) där havsfrågan uppmärksammades i klimatförhandlingarna. Regeringen driver på för att göra sambandet mellan klimatförändringar och havsmiljön tydligt.

Vidare prioriterar regeringen globalt havsarbete inom flera områden, t.ex. förhandlingarna för ett juridiskt bindande avtal till FN:s havsrättskonvention Unclos (United Nations Convention on the Law of the Sea) om skydd av marin biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion.

När det gäller ekosystembaserad fiskförvaltning fick Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag i regleringsbrevet för 2016 och 2017 att ta fram en strategi för hur en ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas så att den blir en integrerad del i att uppfylla målen i havs- och vattenförvaltningen. Av Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning för 2019 framgår att myndigheten under 2018, i dialog med olika intressenter och aktörer, tog fram ett utkast till en strategi för vidareutvecklingen av en ekosystembaserad fiskförvaltning. Vidare har en intern handlingsplan för arbetssätten inom myndighetens olika verksamhetsområden tagits fram. För att vidareutveckla en ekosystembaserad fiskförvaltning har Havs- och vattenmyndigheten bl.a. etablerat fem regionala beredningsgrupper för den nationella fiskeregleringen bestående av berörda länsstyrelser samt SLU Aqua och Jordbruksverket samt börjat analysera möjligheter till ytterligare åtgärder för att uppnå god miljöstatus för fisk och fiskets påverkan på ekosystemen i enlighet med havsmiljöförordningen. Havs- och vattenmyndigheten ska även enligt

regleringsbrevet för 2021 redovisa hur de arbetar för en ekosystembaserad fiskförvaltning.

Havsmiljöinstitutet har på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten tagit fram en underlagsrapport till stöd för det fortsatta arbetet med att vidareutveckla en ekosystembaserad fiskförvaltning (rapport 2020:3). Rapporten fokuserar på hur samhällsekonomisk analys kan användas och bidra till genomförandet av en ekosystembaserad fiskförvaltning. Rapporten ger rekommendationer om när samhällsekonomisk analys kan behövas och om hur myndigheter och lagstiftning kan behöva utvecklas för att möjliggöra samhällsekonomisk analys till stöd för en ekosystembaserad förvaltning.

Forskning om haven

I oktober 2019 presenterade Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) rapporten *Forskning och innovation för en livskraftig vattenmiljö – Förslag till ett nationellt forskningsprogram om hav och vatten (R10:2019)*. I rapporten anför Formas att det finns en samsyn om att forskningsfinansieringen inom vattenområdet i dag är splittrad och att de stora samhällsutmaningarna vi ställs inför inte täcks av befintliga nationella program. Formas anser att ett nationellt forskningsprogram för hav och vatten skulle ha stora möjligheter till synergier med flera av de andra nationella forskningsprogrammen samt med EU:s ramprogram för forskning. Ett nationellt forskningsprogram för hav och vatten skulle även ge möjlighet till ett strukturerat och långsiktigt arbetssätt som skulle medföra mer högkvalitativ svensk forskning, en mer direkt koppling mellan kunskap och praktik och därför betydande miljö- och samhällsekonomiska vinster. Vidare skulle det ge Sverige bättre förutsättningar att nå nationella och internationella miljömål.

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20) att Sverige och världen står inför stora samhällsutmaningar som måste hanteras för att vi ska kunna utveckla ett modernt och hållbart välfärdssamhälle. Regeringens ambition är att stärka den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot nationella och globala samhällsutmaningar, bl.a. inom klimat och miljö. Formas har en central roll i förverkligandet av forskningspolitiken.

Inom ramen för den forsknings- och innovationspolitiska propositionen föreslår regeringen satsningar på Formas forskningsanslag med 140 miljoner kronor 2021. Vidare anför regeringen att de nationella forskningsprogrammen bidrar till flera av de globala målen inom Agenda 2030. Forskning och innovation krävs för att möta klimatförändringarna. Även forskningen om biologisk mångfald anser regeringen bör förstärkas. Regeringen framhåller att forskningsfinansieringen inom vattenområdet i dag är splittrad och att de befintliga nationella programmen inte täcker de stora samhällsutmaningarna. Regeringen anser därför att det behövs en särskild satsning om hav och vatten.

Även Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) tillförs mer resurser i syfte att bättre kunna utnyttja den marina infrastrukturen på

forskningsfartyget R/V Svea, inhämta mer data och förmedla ny kunskap om havet. Riksdagen har anvisat medlen enligt regeringens förslag (prop. 2010/21:1 utg.omr. 20, bet. 2020/21: MJU1, rskr. 2020/21:143).

Den 17 december 2020 presenterade regeringen den forsknings- och innovationspolitiska propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60). I propositionen presenteras fem övergripande globala samhällsutmaningar som ligger i linje med Agenda 2030. Regeringen anför att dessa utmaningar behöver mötas med mer kunskap, utbildning, forskning och innovation. En av samhällsutmaningarna är klimat och miljö. Enligt regeringen ska Sverige gå före på klimat- och miljöområdet och det arbetet ska baseras på forskning och vetenskap.

Regeringen redovisar att forskningsfinansieringen inom vattenområdet i dag är uppdelad på olika finansierare och att utmaningarna inte täcks fullt ut av de befintliga nationella forskningsprogrammen. Regeringen avser därför att ge Formas i uppdrag att genomföra ett tioårigt nationellt forskningsprogram om hav och vatten. Programmet ska skapa förutsättningar för ett strategiskt och långsiktigt arbetssätt, med ett helhetsperspektiv på vatten, och underlätta ett nära samarbete mellan forskare och intressenter. Regeringen anser att det behövs forskning som inriktas mot såväl förståelsen av naturliga processer och deras interaktioner som påverkanstryck och miljö- och klimateffekter. Forskning om havsmiljön i Östersjön, som ett av världens mest förorenade hav, och Öresund, som en av världens mest trafikerade farleder, behöver finnas med. Vidare behövs forskning om styrmedel och andra genomförandeaspekter samt stöd för innovation för livskraftig vattenmiljö och effektivare användning av vattenresurser. Regeringen bedömer att programmet kompletterar de nationella forskningsprogrammen om klimat, livsmedel och hållbart samhällsbyggande samt möjliggör synergier med EU:s ramprogram för forskning och innovation samt genomförande av FN:s årtionde för havsforskning (se nedan). Inom ramen för Formas anslagsökning för forskning och utveckling avsätts därför 10 miljoner kronor 2021, 60 miljoner kronor 2022, 70 miljoner kronor 2023 och 70 miljoner kronor 2024 för att inrätta ett nationellt forskningsprogram om hav och vatten.

Som nämnts i tidigare avsnitt fick Miljömålsberedningen den 31 maj 2018 i uppdrag att ta fram en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser (dir. 2018:44). I betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83) som redovisades den 15 januari 2021 lämnar Miljömålsberedningen flera förslag för att få fram nödvändiga data och underlag om havsmiljön. Det handlar om att organisera miljöövervakning och datavärdskap samt genomföra marin kartering. Miljömålsberedningen bedömer att det saknas forskning och kunskap inom flera olika områden som är väsentliga för att vidta rätt åtgärder för att kunna nå miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Miljömålsberedningen föreslår därför att Havsmiljöinstitutets uppdrag förlängs till 2030 samt att Havs- och vattenmyndigheten får disponera ett nytt forskningsanslag för havs- och vattenmiljöforskning. Anslaget ska få användas bl.a. till utgifter för havs- och

vattenmiljöforskning, främst till stöd för arbete med miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård, däribland forskning om sjöfartens, undervattensbullers och farliga ämnens påverkan på havs- och vattenmiljön och dess ekosystem. Det får även användas till forskning om fiskens roll i ekosystemet och ekologiska samband i havsmiljön.

Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

FN har beslutat att under 2021–2030 fokusera på havsforskning och hållbarhet. Syftet är att arbetet under årtiondet ska höja hälsotillståndet i världshaven och stärka förutsättningarna för en hållbar utveckling av hav och kuster. Årtiondet kommer att genomföras inom ramen för FN:s havskonvention och är en möjlighet att på ett hållbart sätt bidra till att målen i Agenda 2030 som rör havet kan uppnås.

Formas, Havs- och vattenmyndigheten, SMHI och Sida fick i sina regleringsbrev för 2020 i uppdrag att bistå Regeringskansliet i planeringen av det svenska deltagandet i FN:s årtionde för havsforskning till stöd för hållbar utveckling 2021–2030. Uppdraget slutredovisades den 2 oktober 2020 i rapporten Ett svenskt bidrag till FN:s årtionde för havsforskning för hållbar utveckling 2021–2030 (R3:2020).

I rapporten föreslår myndigheterna fyra fokusområden för det svenska arbetet under årtiondet:

- ekosystembaserad förvaltning
- innovation och digitalisering
- data och modellering
- havsmedvetenhet.

Inom dessa områden finns en stor potential för Sverige att bidra aktivt inom det internationella arbetet och samtidigt göra framsteg på nationell nivå. Rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

När det gäller arbetet med att åtgärda döda havsbottnar har tillförseln av kväve och fosfor från Sverige enligt Naturvårdsverket minskat betydligt till de flesta havsbassänger räknat från referensperioden 1997–2003 och fram till 2017. Det framgår av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20). Under perioden 2012–2017 har dock tillförseln av både fosfor och kväve ökat till havsbassängerna Egentliga Östersjön och Skagerrak och kvävetillförseln har dessutom ökat till Öresund.

Enligt indikatorn miljöstatus för övergödning i havet har alla Sveriges omgivande havsbassänger, förutom Skagerraks utsjö, problem med övergödning. Området med syrefria botten i Östersjön var 2018 det största som uppmätts sedan tidsseriens start 1960. Liknande utbredning förekommer hösten 2019 enligt preliminära data från SMHI. Syrefria botten förekommer nu regelbundet på djupt vatten i nya områden i Hanöbukten, Gdanskbukten och Bornholmsbassängen. Åtgärdsarbetet mot övergödning har stärkts under 2019 genom de ändringar som genomfördes 2018 i förordningen (2009:381) om statliga stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Under 2019 ökade

dessa medel inom anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö med 65 miljoner kronor till totalt 200 miljoner kronor.

Enligt regleringsbrevet för 2020 ska Havs- och vattenmyndigheten för att minska övergödningen av Östersjön i samarbete med Jordbruksverket och andra berörda myndigheter utreda förutsättningarna för ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna och möjligheterna till ett internationellt handelssystem med utsläppsrätter. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet senast den 30 juni 2021.

I budgetpropositionen för 2021 (utg.omr. 20) bedömer regeringen att statens insatser på övergödningsområdet har en viktig men begränsad effekt i relation till de omfattande behoven. Övergödningen är ett omfattande problem, och takten i genomförandet av åtgärderna behöver öka. Det internationella samarbetet mot övergödning behöver stärkas bl.a. mellan Östersjöländerna. Regeringen bedömer att det behövs kraftfulla åtgärder för att de havs- och vattenrelaterade miljökvalitetsmålen ska nås och avser att bl.a. stärka arbetet med att minska påverkan från övergödningen.

År 2007 beslutade länderna inom Helcom (Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area) om en aktionsplan för Östersjön, Helcom Baltic Sea Action Plan (BSAP), för att återställa god ekologisk status i Östersjön till 2021. Vid ett ministermöte 2018 konstaterades att det inte är troligt att god status nås till 2021, trots omfattande insatser och trots att bl.a. tillförseln av vissa farliga ämnen minskat. Mötet beslutade därför att planen ska uppdateras till 2021. Havs- och vattenmyndigheten deltar i arbetet med uppdateringen.

När det gäller syresättning av Östersjöns djupbottnar genomfördes under åren 2009–2011 två forskningsprojekt i syfte att undersöka om syresättning genom pumpning är en effektiv metod för att minska läckage av fosfor från sediment på Östersjöns syrefattiga bottnar. I sitt utlåtande anför forskargruppen att ytterligare kunskap om syrepumpningens effekter på ekosystemet behövs. Bland annat är det oklart hur de salthalts- och temperaturförändringar som pumpningen åstadkommer kan påverka de biologiska och kemiska förhållandena i bottenvattnet. Referensgruppen anser därför att kunskapsunderlaget inte är tillräckligt för att gå vidare med fullskaliga experiment i Egentliga Östersjöns utsjöområden.

Enligt uppgift från Havs- och vattenmyndigheten pågår det i nuläget inga försök med artificiell syresättning av syrefattiga eller syrefria bottnar i marin miljö. Anledning är bl.a. att kunskapen om effekt och kostnadseffektivitet är bristfällig. I stället arbetar myndigheten tillsammans med Sveriges geologiska undersökning (SGU) för att identifiera områden med höga fosforhalter i bottensediment som kan leda till internbelastning, dvs. läckage av fosfor från sedimenten till vattenmassan. Detta görs för att öka kunskapen och på sikt kunna föreslå lämpliga åtgärder. Det finns många olika tillvägagångssätt för att sanera tidigare utsläpp av näringsämnen i sjöar och kustvatten. En del tekniker är på försöksstadiet, medan andra är mer beprövade.

Av Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning för 2017 framgår att myndigheten driver frågan om hållbara åtgärder mot s.k. internbelastning, och arrangerade tillsammans med Finland en expertworkshop i Göteborg under hösten 2017. Slutsatsen från workshopen är att det finns flera kunskapsluckor som måste fyllas innan man kan utföra storskaliga åtgärder såsom pumpning av syre till syrefattiga bottenar.

Utskottets ställningstagande

En hållbar förvaltning av haven

Utskottet vill framhålla vikten av att Sverige aktivt deltar i det internationella samarbetet för att motverka övergödning, giftiga utsläpp och marin nedskräpning. För att förbättra miljötillståndet och den biologiska mångfalden i Östersjön och Västerhavet krävs nationella ansträngningar och internationellt samarbete. Utskottet noterar att regeringen har vidtagit och fortsätter att vidta åtgärder för att säkerställa en långsiktig och ansvarsfull förvaltning av haven. Det handlar bl.a. om skydd av marina områden, bevarande av biologisk mångfald, att säkerställa livskraftiga fiskbestånd och minskad påverkan från övergödning och farliga ämnen. Utskottet välkomnar regeringens arbete och de insatser som görs både på nationell och internationell nivå, och ser framför allt fram emot ett juridiskt bindande avtal till FN:s havsrättskonvention om skydd av marin biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion, dvs. för det hav som tillhör alla och ingen.

Mot bakgrund av det arbete som pågår för att säkerställa en hållbar förvaltning av haven anser utskottet att motionerna 2020/21:3357 (M) yrkande 3 i denna del och 2020/21:3368 (M) yrkande 73 kan lämnas utan åtgärd.

När det gäller ekosystembaserad förvaltning av haven och fiskförvaltningen anser utskottet att det är viktigt med effektiva och långsiktiga verktyg för att kunna nå bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser. Utskottet noterar att Miljömålsberedningen anser att det finns vissa kvarstående utmaningar för att fullt ut genomföra ekosystembaserad förvaltning. Vidare noterar utskottet bedömningen att ekosystembaserad förvaltning ska genomsyra allt havsmiljöarbete och hela havspolitikerna samt förslaget att det ska definieras i en ny havsmiljölag och tydliggöras i annan relevant lagstiftning. När det gäller ekosystembaserad fiskförvaltning konstaterar utskottet att Havs- och vattenmyndigheten arbetar med att utveckla en sådan förvaltning.

Utskottet vill inte föregå vad Miljömålsberedningens olika förslag kan leda till och vill även avvakta resultatet av Havs- och vattenmyndighetens pågående arbete och anser därför att motionerna 2020/21:2711 (MP) yrkande 1 och 2020/21:2709 (MP) yrkande 21 kan lämnas utan åtgärd.

Forskning om haven

Utskottet delar regeringens bedömning att det behövs en särskild forsknings-satsning om hav och vatten. Som nämns ovan har forskningen om haven, marina miljöer och biologisk mångfald inte kommit lika långt som forskningen om landmiljöer. Det är därför positivt att regeringen i den forskningspolitiska propositionen aviserar ett uppdrag till Formas att genomföra ett tioårigt nationellt forskningsprogram om hav och vatten där bl.a. forskning om påverkanstryck, miljö- och klimateffekter, styrmedel och havsmiljön i Östersjön är viktiga delar. Det är enligt utskottets mening grundläggande att det finns korrekt och tillförlitliga data och kunskap för att kunna vidta relevanta och effektiva åtgärder. Utskottet vill även lyfta fram FN:s årtionde för havsforskning till stöd för hållbar utveckling, och vikten av att höja hälsotillståndet i världshaven. Havet känner inga gränser och därför är ett hållbart nyttjande av havsresurser och internationellt samarbete ytterst viktigt.

Utskottet noterar vidare att Miljömålsberedningen föreslår att Havsmiljö-institutet ska få förlängt uppdrag till 2030 och att ett nytt anslag för havs- och vattenmiljöforskning inrättas. Utskottet ser fram emot utfallet av beredningen av betänkandet.

Mot bakgrund av att det pågår arbete på forskningsområdet anser utskottet att motionerna 2020/21:2711 (MP) yrkande 2 och 2020/21:3368 (M) yrkande 52 kan lämnas utan åtgärd. I och med att regeringen har aviserat att Formas ska få ett uppdrag om ett forskningsprogram om hav och vatten anser utskottet att motion 2020/21:3357 (M) yrkande 25 är tillgodosedd.

Utskottet ser med oro på utbredningen av syrefria bottenar i Östersjön och delar regeringens bedömning att det behövs kraftfulla åtgärder mot övergödningen, både nationellt och internationellt. Det är därför positivt att ytterligare medel har tillförts för att förbättra miljötillståndet i Östersjön. Vidare noterar utskottet att det pågår arbete med hållbara åtgärder mot internbelastning i Östersjön, både inom ramen för Helcom och på nationell nivå. Utskottet ser fram emot redovisningen av uppdraget om ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna och möjligheterna till ett internationellt handelssystem med utsläppsrätter. I avvaktan på resultatet av det pågående arbetet avstyrker utskottet motion 2020/21:3257 (L) yrkande 2.

Övergödning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om olika åtgärder mot övergödning och ett nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring. Jämför reservation 4 (C), 5 (L) och 6 (M).

Motionerna

Åtgärder mot övergödning

Enligt kommittémotion 2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 19 bör lokala satsningar på våtmarker och vattendammar utökas i syfte att öka den s.k. näringsretentionen i landskapet. Motionärerna anser att det är positivt att andelen våtmarker har stabiliserats i Sverige i den mån att de inte längre försvinner helt, men deras ekosystemtjänster når ändå inte upp till sin tänkta potential och gör för lite för att förebygga övergödningen i sjöar och hav. För att dra mesta möjliga nytta av våtmarker och dammar krävs det att vi aktivt vårdar och restaurerar de redan befintliga och att vi också förstärker arbetet med att anlägga nya områden, anför motionärerna.

Enigt yrkande 20 i samma motion behöver det kommunala åtgärdsarbetet mot övergödning förstärkas och utvecklas. Det är viktigt att LOVA-bidraget fortsätter utvecklas, men även att det görs utökade satsningar på att koppla utbetalningar till tydliga resultat genom mer uppföljning och utvärdering. Motionärerna menar också att det är viktigt att det kommunala åtgärdsarbetet förstärks då de bästa lösningarna och möjligheterna ofta återfinns på den mest lokala nivån, där både myndigheter och medborgare har god kännedom om de lokala förutsättningarna.

Kommuner med högt näringsläckage i sina avrinningsområden bör ta fram lokala åtgärdsplaner där ett tydligt fokus ligger på att förbättra vattenkvaliteten och förebygga övergödning (yrkande 21). Av särskild vikt är enligt motionärerna att hitta samverkansformer mellan verksamheter inom kommunen samt mellan kommuner som delar avrinningsområden, och att myndigheter på central nivå bidrar med vägledning i åtgärdsarbetet och möjliggör ett kunskapsutbyte mellan kommuner som står inför liknande utmaningar.

I kommittémotion 2020/21:3236 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 16 anför att det behövs insatser för att öka kunskapen kring potentialen för vasskörd. När vass breder ut sig i hav, sjöar och vattendrag påverkas vattenmiljön ofta negativt med försämrad vattencirkulation, negativ påverkan på fiske etc. Genom att skörda vass kan betydande mängder fosfor och kväve avlägsnas från vattnet och vattenmiljön för fiskar förbättras. För att ta till vara denna miljöförbättrande åtgärd anser motionärerna att de hinder som finns för vasskörd bör ses över och berörda myndigheter ges i uppdrag att bidra till att vasskörden ökar.

Nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring

Enligt kommittémotion 2020/21:3351 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 33 bör ett långsiktigt nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring införas. Att öka utvinningen och återföringen av näringsämnen ur avloppsslam är en av många åtgärder som kan främja omställningen till en cirkulär ekonomi. En utgångspunkt för detta arbete skulle kunna vara att sätta ett långsiktigt mål för fosfor- och kväveåterföring och cirkulation av andra näringsämnen från reningsverken.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Åtgärder mot övergödning

I juni 2014 överlämnade Miljömålsberedningen delbetänkandet Med miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten (SOU 2014:50). Mot bakgrund av förslagen i det betänkandet och andra underlag föreslog regeringen i proposition 2017/18:1 utgiftsområde 20 inom anslaget 1:13 en satsning för att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker i syfte att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden, öka tillskottet till grundvattnet och bidra till biologisk mångfald samt minska övergödningen. Regeringen föreslog en ökning av anslaget med 200 miljoner kronor. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:MJU1, rskr. 2017/18:115). Regeringen föreslog även i budgetpropositionen för 2020 att anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur skulle ökas med 400 miljoner kronor fr.o.m. 2020 t.o.m. 2022 i syfte att bl.a. restaurera och anlägga våtmarker. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 2019/20:1, bet. 2019/20:MJU1, rskr. 2019/20:221).

Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning (SGU) samarbetar vid genomförandet av regeringens våtmarkssatsning. SGU tar fram nödvändiga geologiska underlag, vägledning samt ger stöd till länsstyrelserna vid administration av olika våtmarksprojekt. Våtmarkssatsningen är en treårig satsning under 2018–2020 som uppmuntrar länsstyrelser, kommuner och lokala aktörer i Sverige att anlägga nya våtmarker och restaurera de befintliga. Viktiga syften med satsningen är att öka tillskottet till grundvattnet och stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden.

Kommuner kan ansöka om bidrag inom lokala naturvårdssatsningen (LONA) för våtmarksprojekt. 2018 infördes våtmarker som ett eget bidragsområde inom LONA. Det tillkom för att särskilt stimulera projekt som bidrar till att öka tillskottet till grundvattnet eller som stärker landskapets egen förmåga att hålla och balansera vattenflöden. Våtmarksprojekt kan beviljas bidrag med upp till 90 procent av bidragsberättigande kostnader, medan bidrag inom ordinarie LONA kan ges med upp till 50 procent.

Det finns även stöd att söka inom landsbygdsprogrammet för att anlägga eller restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald eller förbättrad vattenkvalitet, en s.k. miljöinvestering. När det gäller stöd för att anlägga och

restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald är syftet att skapa förutsättningar för att bevara och förstärka biologisk mångfald. Det kan t.ex. vara för att gynna rödlistade fåglar eller groddjur som har våtmarker eller dammar som livsmiljö. När det gäller stöd för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet är syftet att minska transporten av kväve och fosfor från odlingslandskapet till sjöar, vattendrag och hav. Detta innebär att övergödningen minskar.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20) redovisar regeringen att den beslutat om ett antal insatser för att hushållningen med naturresurserna ska förbättras. Exempelvis har regeringen genomfört satsningar för att restaurera och anlägga våtmarker som bidrar till att behålla markens kollager, balansera vattenflöden och grundvatten, motverka vattenbrist, rena vatten från övergödande ämnen samt bidrar till klimatarbetet och skapar goda förutsättningar för biologisk mångfald. Regeringen konstaterar dock att insatserna är för begränsade och utvecklingen därför fortfarande negativ.

Nyttjande av naturresurser är fortfarande i stor utsträckning ohållbar och ökar pressen på ekosystemen. Betydelsen av att ekosystemen är motståndskraftiga och har möjlighet till återhämtning efter en störning ökar i takt med klimatförändringarna. Regeringen bedömer att det är angeläget att bland olika kostnadseffektiva lösningar även nyttja naturbaserade lösningar i syfte att använda potentialen i biologisk mångfald. Det kan innebära t.ex. att anlägga eller restaurera våtmarker där så är lämpligt.

Vidare anför regeringen att våtmarkernas ekosystemtjänster gynnas av den våtmarkssatsning regeringen inledde 2018, för att främst stimulera kommuner att restaurera och anlägga våtmarker. Satsningen har bidragit till att balansera vattenflöden, öka tillskottet till grundvatten, gynna biologisk mångfald, minska klimatpåverkan och övergödning. Naturvårdsverket har utlyst forskningsmedel om våtmarkers ekosystemtjänster, i syfte att öka kunskapen om bl.a. vattenhållning, balans av vattenflöden och grundvattenbildning som en del av arbetet med att anpassa samhället till klimatförändringarna.

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker. Våtmarkernas multifunktionalitet bidrar till att ett flertal miljömål kan nås. Regeringens våtmarkssatsning och skötselmedel för skyddade områden är insatser som har stor betydelse för miljökvalitetsmålet. Detsamma gäller Sveriges finansiella stöd till det arktiska våtmarksarbetet och engagemanget i den internationella våtmarkskonventionen Ramsar. Fortsatt arbete med restaurering och anläggning av våtmarker är nödvändigt för att miljökvalitetsmålet ska nås. Insatser för återvätning av torvjordar till våtmarker har betydelse för klimatarbetet.

Regeringen bedömer att det behövs en satsning på särskilda naturbaserade lösningar för att återväta torvmarker, restaurera och anlägga våtmarker i syfte att minska utsläppen av växthusgaser, balansera vattenflöden, öka tillskottet till grundvattnet och bidra till biologisk mångfald samt minska övergödningen.

Regeringen föreslog därför att 350 miljoner kronor tillförs arbetet med våtmarker 2021. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2020/21:1, bet. 2020/21:MJU1, rskr. 2020/21:143).

Regeringen beslutade den 22 februari 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur övergödningen effektivt kan minskas genom stärkt lokalt åtgärdsarbete. I februari 2020 överlämnade Övergödningsutredningen betänkandet Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning (SOU 2020:10) till regeringen. Utredningen föreslår bl.a. att kommunerna tar fram lokala åtgärdsplaner för övergödningsrelaterade insatser inom sina avrinningsområden. Genom att upprätta lokala åtgärdsplaner menar utredningen att kommunernas fokus på vattenkvalitetsfrågor och övergödning kommer att stärkas. De lokala åtgärdsplanerna ska ses som planerings- och genomförande-verktyg.

Utredningen föreslår också att de länsstyrelser och kommuner, där det finns ett behov, ska ha en åtgärdssamordningsfunktion. Flera av de kommuner som har lyckats med sitt arbete med vattenfrågor har någon form av samordnare anställd av kommunen. Funktionen kallas ibland vattensamordnare, ibland åtgärdssamordnare och det varierar vilken organisatorisk tillhörighet funktionen har. Utredningens genomgång av lokala åtgärdsprojekt visar att en lokal samordningsfunktion är en viktig drivkraft för att få till stånd fler vattenvårdsprojekt och fler fysiska åtgärder. För att ge stöd åt den lokala samordningen föreslår utredningen att Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete.

Vidare föreslår utredningen att uppföljningen av de stöd som betalas ut enligt förordningen om statligt stöd till vattenvårdsprojekt, det s.k. LOVA-stödet, förstärks och utökas när en bättre uppföljning är på plats. Utredningen föreslår att Jordbruksverket fortsätter arbetet med att göra ersättningarna inom landsbygdsprogrammet mer resultatbaserade. De övergödningsrelaterade miljösättningarna i landsbygdsprogrammet bör i ökad utsträckning relatera den enskildes ersättning till den uppnådda utsläppsminskningen. Utredningens bedömning är att modellbaserade resultatbaserade sättningar kan vara en framkomlig väg.

Utredningen föreslår även att regeringen beslutar om ett etappmål i miljömålssystemet i syfte att öka arealen av våtmarker i landskapet. Etappmålet ska ses som steg på vägen att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning och ska bl.a. innebära att insatser görs för att öka näringsretentionen i landskapet genom att fler våtmarker anläggs eller restaureras.

Utredningens betänkande var på remiss till den 31 augusti 2020 och bereds nu inom Regeringskansliet.

Under 2018–2021 arbetar ett antal pilotprojekt med att utveckla nya arbetsformer för vattenvården. I projektet Lokalt engagemang för vatten (Leva) följer och stöttar Havs- och vattenmyndigheten olika pilotprojekt i Sverige där målet är att skapa ett nytt långsiktigt arbetssätt och att genomföra fler åtgärder mot övergödning i sjöar och hav. Sammanlagt har 20 projekt fått dela på nästan 37 miljoner kronor för att under drygt två år utveckla nya lokalt

förankrade arbetsformer inom vattenvården. Leva bygger på ett samarbete mellan Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Lantbrukarnas Riksförbund, vattenmyndigheterna och länsstyrelserna. Även Greppa Näringen, som arbetar med åtgärder mot minskad övergödning på gårdsnivå som både lantbrukarna och miljön tjänar på, deltar i projektet Leva och delar med sig av sina erfarenheter.

När det gäller vasskörd som en miljöåtgärd mot övergödning kartläggs och analyseras metoder för arbete mot övergödning kopplat till dess potentialer i rapporten Metoder för minskad övergödning i övergödda vatten (Ramboll, februari 2019), som är en underlagsrapport till utredningen om minskad övergödning genom stärkt lokalt åtgärdsarbete. Syftet med rapporten har varit att kartlägga, sammanställa och analysera metoder som används i övergödda sjöar, vattendrag och kustvatten för att minska mängden näring och övergödningssymptom samt tittat på möjligheterna att återföra näring genom metoderna. När det gäller vass och andra våtmarksväxter redovisas att de har använts under lång tid men som övergödningsåtgärd är det relativt nytt. I takt med att våtmarker anlagts för att minska näringsbelastningen har metoden vuxit och utvecklats. I rapporten redovisas följande förutsättningar och begränsningar för metoden vasskörd:

- Skördens tidpunkt bör anpassas för att inte störa fågellivet och samtidigt få upp så mycket näring som möjligt innan vassen bryts ned och näringen frigörs, vilket händer mellan den 15 juli–31 augusti ungefär.
- Förutom att den skördas bidrar biomassan även till positiva effekter medan den växer. Dessa är att den stabiliserar sedimenten vid högfloden, vilket motverkar att näring från våtmarkssedimenten virvlas upp. Vattenhastigheten minskas när vattnet bromsas upp av vegetationen och därmed ökar sedimentationen av partikelbunden näring.
- Vass måste i regel skördas med särskilda skördemaskiner, och i delar av landet finns det brist på entreprenörer med sådana maskiner att hyra in. Maskinerna står oftast för den stora delen av kostnaden och behöver de transporteras långt blir kostnaden ännu högre.
- Vassbestånd fungerar som en viktig biotop för många häckande fåglar.

I Rambolls rapport bedöms det även att det finns potential att både utöka resursåterföringen av näringen och åtgärdseffekten från våtmarker genom vasskörd och eventuellt produktionsvåtmarker, men dessa är i ett tidigt utvecklingsstadium.

Det har även pågått och pågår flera forskningsprojekt på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) om vass som en miljöåtgärd och som ett nygammalt foder till häst och nötkreatur och även som jordförbättringsmedel eller som substrat till biogas.

Nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring

Som nämnts i tidigare avsnitt fick Miljömålsberedningen den 31 maj 2018 i uppdrag att ta fram en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser (dir. 2018:44). Uppdraget redovisades den 15 januari 2021 i betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83). I betänkandet gör beredningen bedömningen att för att minska övergödningssproblem på lång sikt och säkerställa ett hållbart nyttjande av naturresurser, behöver användningen av jungfrulig fosfor och nyproducerat kväve framtagen med fossila energikällor minska och en större andel använt fosfor och kväve återföras till jordbrukets livsmedelsproduktion. Miljömålsberedningen anför att förslaget om minskad införsel och ökad återföring av fosfor och kväve stärker – på lång sikt – både den miljömässiga och ekonomiska hållbarheten i den svenska livsmedelsproduktionen, i linje med bl.a. livsmedelsstrategin, och bidrar till teknikutveckling och företagande.

Miljömålsberedningen bedömer att det för att driva på utvecklingen behövs ett etappmål för återföring av fosfor och kväve. Förslag till styrmedel för att bidra till en ökad grad av återföring av fosfor finns i betänkandena Hållbar slamhantering (SOU 2020:3) och Mer biogas! För ett hållbart Sverige (SOU 2019:63). Betänkandena har varit ute på remiss och bereds nu inom Regeringskansliet.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen beslutar om ett etappmål om ökad återföring av fosfor och kväve till livsmedelsproduktionen. Målet innebär följande: Till 2030 ska den ökade resurshushållningen och återföringen av använt fosfor och kväve till livsmedelsproduktionen vara att

- stallgödseln tas till vara på jordbruksmark så att tillförseln av växtnäringsämnen balanserar bortförsel
- kväveavgången från stallgödsel genom ammoniak ska reduceras med minst 20 procent
- minst 50 procent av fosfor och 15 procent av kväve från avlopp återförs
- minst 80 procent av matavfall från hushåll, storkök, butiker och restauranger, samt rester från livsmedelsindustrin, sorteras ut så att fosfor och kväve tillvaratas.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen senast 2025 ser över om målnivåerna behöver revideras. Skälet är att det är svårt att i nuläget bedöma i vilken omfattning ny teknik kan komma att bidra till återföring av näringsämnen, särskilt för avlopp och matavfall.

Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Åtgärder mot övergödning

Utskottet noterar att regeringen vid flera tillfällen har genomfört satsningar på att restaurera och anlägga våtmarker. Ytterligare medel tillförs arbetet med

våtmarker under 2021 eftersom regeringen bedömt att insatserna hittills varit för begränsade. Utskottet välkomnar dessa satsningar som bl.a. bidrar till att gynna biologisk mångfald, minska klimatpåverkan och övergödningen.

Utskottet noterar att Övergödningsutredningen har lämnat ett betänkande till regeringen med förslag till åtgärder på området, bl.a. att kommunerna ska ta fram lokala åtgärdsplaner för övergödningsrelaterade insatser inom sina avrinningsområden, att länsstyrelser och kommuner ska ha en åtgärdssamordningsfunktion för vattenfrågor, bättre uppföljning av stöd som betalats ut och ett nytt etappmål för att öka arealen våtmarker i landskapet. Utskottet vill inte föregå utfallet av den pågående beredningen av betänkandet och föreslår därför att motion 2020/21:2920 (C) yrkandena 19–21 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller vasskörd konstaterar utskottet att det verkar finnas potential för att skörda vass som en miljöåtgärd mot övergödning men att denna åtgärd fortfarande är i ett tidigt utvecklingsstadium och att det pågår forskning på området. Utskottet är därför inte berett att för tillfället föreslå någon åtgärd och avstyrker motion 2020/21:3236 (L) yrkande 16.

Nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring

Utskottet noterar Miljömålsberedningens förslag om ett etappmål om ökad återföring av fosfor och kväve till livsmedelsproduktionen. Enligt utskottet är det angeläget att minska övergödningsproblemen och säkerställa ett hållbart nyttjande av naturresurser. Utskottet vill dock inte föregå beredningen av ärendet och lämnar därför motion 2020/21:3351 (M) yrkande 33 utan vidare åtgärd för tillfället.

Nationell rådgivning om enskilda avlopp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om nationell rådgivning om enskilda avlopp.

Jämför reservation 7 (L).

Motionen

Enligt kommittémotion 2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 28 behövs insatser för åtgärder i enskilda avlopp. Statens roll bör vara att underlätta för enskilda fastighetsägare att göra rätt. Motionärerna anser att det behövs nationell rådgivning som den som avser att vidta åtgärder i sitt avlopp ska kunna vända sig till och få råd. En nationell organisation eller myndighet som ansvarar för att granska tekniska lösningar för enskilda avlopp samt sprida kunskap om dessa vore en väg fram. Lösningar och konsekvenser

bör särskilt beakta förutsättningar för boende och företag på landsbygden som ofta saknar alternativ till kommunalt vatten och avlopp.

Kompletterande uppgifter

Den 11 maj 2017 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp (dir. 2017:54). En utgångspunkt för utredningen skulle vara att det ska vara enkelt för den enskilda fastighetsägaren att göra rätt genom korrekt tillgänglig information om lämplig va-lösning utifrån de lokala förutsättningarna. Utredaren skulle också utreda behovet av, och i så fall föreslå en central tillsynsvägladande myndighet för, tillämpningen av 6 § lagen om allmänna vattentjänster samt föreslå kostnadseffektiva styrmedel som ökar åtgärdstakten för små avlopp och återvinning av näringsämnen.

I kommittédirektiven redovisas att man i vissa kommuner har anställt en lokal avloppsrådgivare som är skild från myndighetsutövning såsom att förelägga och pröva ansökningar. Rådgivaren vägleder enskilda fastighetsägare och de som överväger gemensamhetsanläggningar. I Finland har man infört en avgiftsfri va-rådgivning i vissa områden. Rådgivarna svarar på frågor via internet och telefon och i vissa fall ges också fastighetsspecifik rådgivning. Regeringen anför att förbättrad rådgivning i avloppsfrågor skulle underlätta för fastighetsägaren och skulle kunna ha en positiv effekt på åtgärdstakten. Utredaren ska därför bl.a. föreslå de styrmedel som har bäst förutsättningar att vara verkningfulla och kostnadseffektiva för att öka åtgärdstakten för små avlopp och hur avloppsrådgivningen kan förbättras.

Uppdraget redovisades den 28 maj 2018 i betänkandet Väger till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34). Utredningen lämnade bl.a. ett antal förslag för att förbättra avloppsrådgivningen för fastighetsägare. Ett av förslagen är att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda och tillsammans med Konsumentverket etablera en organisation för va-rådgivning till fastighetsägare vad gäller små avloppsanläggningar för hushållspillvatten och enskild dricksvattenförsörjning. Utveckling och etablering av va-rådgivningen ska göras i samarbete med Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, Lantmäteriet, Boverket samt Sveriges geologiska undersökning. Vidare föreslås att regeringen ska utreda möjligheten till ett nationellt stöd till kommunerna för va-rådgivning enligt samma modell som stödet för energirådgivning. Alternativt kan regeringen besluta att befintliga anslag för åtgärder för bättre vattenmiljö (t.ex. LOVA-bidragen) utformas så att de gör det möjligt för kommuner att söka medel för att utveckla och etablera va-rådgivning.

Betänkandet har varit ute på remiss och bereds nu inom Regeringskansliet. Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen under 2021 (svar på fr. 2020/21:1012 Hållbara vattentjänster).

Utskottets ställningstagande

Liksom i tidigare ställningstagande anser utskottet att det finns en rad aspekter på enskilda avlopp som behöver ses över, speciellt med tanke på att dessa har en miljöpåverkande funktion som bl.a. kan bidra till övergödning. Utskottet noterar att Utredningen om hållbara vattentjänster har lämnat ett betänkande till regeringen med förslag till åtgärder för enskilda avlopp, bl.a. om förbättrad avloppsrådgivning till fastighetsägare. En proposition är planerad till 2021. Utskottet välkomnar eventuella förändringar som kan bidra till att förtydliga regelverket för enskilda avlopp och som gör det enklare för fastighetsägare att göra rätt. I avvaktan på den kommande propositionen föreslår utskottet att motion 2020/21:3257 (L) yrkande 28 lämnas utan åtgärd.

Översyn av EU:s vattendirektiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om justering av EU:s vattendirektiv, Weserdomens konsekvenser för tolkningen av vattendirektivet och ändring av principen ”sämst styr” i detta direktiv.

Jämför reservation 8 (M) och 9 (SD).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2020/21:728 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 behöver EU:s vattendirektiv justeras. Direktivet är i dag ett hinder i arbetet med att förnya de svenska reningsverken som är grundläggande för rent dricksvatten. Direktivet hindrar investeringar i ny avancerad teknik som kan möjliggöra rening av läkemedelsrester samtidigt som regelverket gynnar mindre effektiva anläggningar. Det är viktigt att regeringen agerar inom ramen för EU-samarbetet för att förändra vattendirektivet så att miljöskyddande verksamheter som avloppsreningsverk och andra miljöåtgärder i samhället alltid ska kunna tillåtas.

Enligt kommittémotion 2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 8 behöver den s.k. Weserdomen och dess konsekvenser för tolkningen av ramdirektivet för vatten ändras. Tvärtemot det som borde vara syftet med domen innebär den att verksamheter som redan har höga miljöambitioner och använder bästa miljöteknik drabbas negativt om de behöver bygga ut sin verksamhet, såvida inte mer reningsteknik kan kompensera för ökad verksamhet. Men detta låter sig inte alltid göras. Det kan t.ex. gälla avloppsreningsverk som redan renar bort fosfor till 98–99 procent. Trots denna höga reningsgrad kan de inte, med hänvisning till domen, bygga ut sin anläggning ens för att möta en växande befolkning.

I yrkande 9 i samma motion anförs att Sverige bör verka för att EU i ramdirektivet för vatten slopar principen om att sämst styr. Ramdirektivet för vatten måste ses över bl.a. eftersom det inte tar hänsyn till förbättringar som görs. Eftersom principen om att sämst styr gäller räcker det inte ens om vattnet når god status i 90 procent av bedömningskriterierna. Så länge inte de sista 10 procenten är uppnådda klassas vattnet ändå som dåligt. Det är bra att EU:s direktiv innehåller fastställda kvalitetskrav men principen sämst styr bör ändras.

Kompletterande uppgifter

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, EU:s s.k. vattendirektiv, upprättar en ram för skyddet av inlandsytvatten, vatten i övergångszon, kustvatten och grundvatten. Direktivet syftar till att minska föroreningar, främja en hållbar användning av vatten, skydda och förbättra vattenmiljön och mildra konsekvenserna av översvämning och torka. Det övergripande målet är att uppnå en god miljöstatus för alla vatten.

Grunden i vattendirektivet är att vattenkvaliteten inte får försämrats. Enligt vattendirektivet gäller principen sämst styr ("one-out all-out"). Den innebär att när kvalitetsfaktorerna vägs ihop till en samlad bedömning av vattnets ekologiska kvalitet är det den kvalitetsfaktor som uppvisar sämst status som bestämmer vilken den samlade statusen ska vara i det aktuella vattenområdet. Ett områdes ekologiska status kan alltså inte bli bättre än vad den sämsta kvalitetsfaktorn visar.

Ett förhandsavgörande från EU-domstolen som rör muddringsarbeten i floden Weser, den s.k. Weserdomen (mål C-461/13), har påverkat myndigheters tillämpning av miljökvalitetsnormerna för vatten. I målet lämnade EU-domstolen ett förhandsavgörande om tolkningen av vattenförvaltningens miljömål i artikel 4.1 i vattendirektivet. EU-domstolen ansåg att en verksamhet som medför en försämring av ekologisk eller kemisk status eller äventyrar att dessa mål nås får inte tillåtas. När det gällde försämring av status anförde EU-domstolen att begreppet ska tolkas på så sätt att vattenkvaliteten försämrats så snart statusen hos minst en kvalitetsfaktor går ned en klass, exempelvis från god till måttlig eller från måttlig till otillfredsställande. Detta gäller även om den sammanvägda statusen inte försämrats.

Havs- och vattenmyndigheten har gjort en rättslig analys av hur Weserdomen påverkar myndigheters tillämpning av miljökvalitetsnormerna för vatten (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016:30). Myndigheten har gjort följande bedömningar:

- Det räcker med en försämring av en kvalitetsfaktor för att statusen ska försämrats.

- Miljökonsekvensbeskrivningar och annat underlag i prövningar måste innehålla en beskrivning av hur verksamheten påverkar relevanta kvalitetsfaktorer.
- Miljökvalitetsnormerna för ekologisk och kemisk status har samma rättsverkan.
- Vid osäkerhet om en vattenförekomsts statusklassning bör prövningsmyndigheten kunna begära in yttranden eller förtydliganden från vattenmyndigheterna.
- Det är viktigt att det finns ett system för att kunna pröva undantag.

Som nämnts i tidigare avsnitt fick Miljömålsberedningen den 31 maj 2018 i uppdrag att ta fram en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser (dir. 2018:44). Uppdraget redovisades den 15 januari 2021 i betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83). I betänkandet föreslås att regeringen genomför en noggrann analys av potentiella och långsiktiga negativa effekter på miljötillståndet i vatten och hav av icke-försämringskravet i 5 kap. 4 § miljöbalken, som är ett resultat av den s.k. Weserdomen. Miljömålsberedningen menar att det är viktigt att vattendirektivets krav på icke-försämring uppfylls. Samtidigt ser beredningen bekymrat på indikationerna att icke-försämringskravet enligt 5 kap. 4 § miljöbalken, i praktiken kan bidra till ett försämrat tillstånd i vatten och hav genom att utsläpp tillåts, men i andra vattenförekomster eller i utspädd form. Det kan också vara problematiskt om icke-försämringskravet lägger betydande hinder för utveckling av miljövänlig teknik som på sikt kan ersätta och därmed minska dagens utsläpp. Miljömålsberedningen föreslår därför att regeringen genomför en noggrann analys av potentiella och långsiktiga negativa effekter på miljötillståndet i vatten och hav av icke-försämringskravet i 5 kap. 4 § miljöbalken. Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Enligt artikel 19.2 i vattendirektivet ska kommissionen se över direktivet senast 19 år efter den dag direktivet trädde i kraft och föreslå nödvändiga ändringar. Kommissionen har gått igenom lagstiftningen för att utvärdera om den är lämplig för ändamålet och på ett kostnadseffektivt sätt leder till önskade förändringar och mål. Den 10 december 2019 presenterade kommissionen ett arbetsdokument (SWD(2019) 439 final) där den redovisade att målen med vattendirektivet är relevanta och att direktivet i stort sett är ändamålsenligt.

Den 29 november 2019 genomförde Miljödepartementet ett sakråd om EU:s vattendirektiv. Enligt information från departementet framfördes då synpunkter bl.a. på det nationella genomförandet och att det fanns ett behov att bredda artikel 4.7 (undantag för nya verksamheter).

På miljörådet den 5 mars 2020 presenterade kommissionen sin översyn av vattendirektivet, och medlemsstaterna diskuterade direktivets ändamålsenlighet. Av rapporten från rådets möte (miljöministrarna) framgår att Sverige framförde att ramdirektivet för vatten i hög grad bidragit till ökad kunskap och skydd av vatten samt till en mer ändamålsenlig förvaltning av unionens

vattenresurser. Sverige ansåg att det är viktigt att direktivet är tillräckligt flexibelt så att det inte hindrar klimatarbetet och möjligheterna att nå målen i Parisavtalet. Vidare förde Sverige fram att den gröna given var viktig för att samstämmighet mellan politikområden ska kunna nås. Det var inte tydligt om direktivet var tillräckligt flexibelt för att kunna genomföra den gröna given och nå målet om klimatneutralitet till 2050. Därför ansåg Sverige att kommissionen bör överväga vilka justeringar som kan göras i direktivet utan att dessa minskar direktivets ambitioner i övrigt. Kommissionen framförde att den noterat de olika synpunkter som framförts och att dessa skulle beaktas i det framtida arbetet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det övergripande målet med EU:s ramdirektiv för vatten är att uppnå en god miljöstatus för alla vatten. Grunden är att vattenkvaliteten inte får försämrans. Utskottet noterar vidare att den s.k. Weserdomen har fått en stor inverkan på tillämpningen av det s.k. icke-försämringskravet i miljöbalken. Miljömålsberedningen lämnade i januari ett betänkande till regeringen med förslag om att regeringen bör genomföra en noggrann analys av potentiella och långsiktiga negativa effekter på miljötillståndet i vatten och hav av icke-försämringskravet. I likhet med Miljömålsberedningen anser utskottet att det är problematiskt om icke-försämringskravet lägger hinder för utveckling av miljövänlig teknik som på sikt kan ersätta och därmed minska dagens utsläpp.

Vidare noterar utskottet att kommissionen har utvärderat vattendirektivet och kommit fram till slutsatsen att det i stort är ändamålsenligt. När medlemsstaterna diskuterade utvärderingen framförde Sverige att det är viktigt med ett flexibelt direktiv som inte hindrar klimatarbetet samtidigt som direktivets ambitioner inte minskar. Utskottet delar detta ställningstagande.

I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår anser utskottet att motionerna 2020/21:728 (SD) yrkande 12 och 2020/21:3357 (M) yrkandena 8 och 9 kan lämnas utan åtgärd.

Vattenföroreningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om metodik för provtagning av mikroplaster i vatten och avlopp, om global marin nedskräpning, om sanering av förorenade sediment, om sanktioner vid förorenade utsläpp och om riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten.

Jämför reservation 10 (M), 11 (M, KD), 12 (C), 13 (M) och 14 (M).

Motionerna

Metodik för provtagning av mikroplaster i vatten och avlopp

I kommittémotion 2020/21:3348 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) redovisas att fördelen – och nackdelen – med plast är dess oerhörda hållbarhet. Det har lett till att plastanvändningen är hög och mängden plast som slängs likaså. Mycket plast bryts ned till mindre fragment, s.k. mikroplast, och sprids till vattendrag och hav. För att kvantifiera hur mycket mikroplaster som sprids bör regeringen ta fram en standardiserad metodik för provtagning, provberedning eller analys av mikroplast i våra vatten- och avloppstekniska kretslopp (yrkande 12).

Global marin nedskräpning

Enligt yrkande 11 i motion 2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) ska regeringen verka i FN för ett dekret om att snarast få stopp på den marina nedskräpningen av de tyngst belastade floderna i Asien och Afrika. Globalt anses ca 90 procent av plastutsläppen i världens hav komma från blott tio floder, varav de flesta finns i Asien. Detta är förskräckligt men ger också en möjlighet att stoppa skräpet från att nå Stilla-havsområdet som uppges vara särskilt drabbat. Här kan ny teknik och nya innovationer hjälpa situationen, men det behövs också påtryckningar från världssamfundet på de omgivande länderna att agera.

Sanering av förorenade sediment

Enligt kommittémotion 2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 22 behövs fler punktinsatser för sanering av miljögifter och vrak i sjöar och hav. I våra hav och kustnära områden finns det en stor mängd gamla kemikalier och miljögifter i gamla tunnor och vrak och i bottensediment i anslutning till gamla industrier och fabriker. Det behövs därför fler punktinsatser för sanering av avgränsade områden där insatsen gör nytta direkt och där resultatet är styrande.

I motion 2020/21:410 av Niels Paarup-Petersen (C) anförs att det behövs arbete för att sanera Östersjön. På Östersjöns botten ligger det mycket spöknät

och även annat miljöfarligt material. Det mesta har legat där sedan andra världskriget eller från efterkrigstiden och tiden börjar rinna ut för skalskyddet för de, som det ofta handlar om, kemiska substanser som dumpats eller som finns i sänkta fartyg.

Sanktioner vid förorenade utsläpp

Enligt kommittémotion 2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 5 bör regeringen verka för att inrätta sanktioner för stater som samverkar i EU:s Östersjöstrategi som vidtar planerade och förorenande utsläpp som bidrar till att fortsätta att övergöda Östersjön.

Riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten

I kommittémotion 2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 22 anförs att det behövs skärpta krav när det gäller riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten. Under de senaste åren har kunskapen om den s.k. cocktaileffekten ökat och som en följd av detta bör kraven skärpas.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Metodik för provtagning av mikroplaster i vatten och avlopp

Naturvårdsverket fick i augusti 2015 ett uppdrag från regeringen om att identifiera viktigare källor i Sverige till utsläpp av mikropartiklar av plast i havet, verka för att reducera uppkomst och utsläpp av mikroplaster från dessa källor samt, vid behov, föreslå författningsändringar för att minska utsläppen (dnr M2015/2928/Ke). I juni 2017 redovisade Naturvårdsverket resultatet från arbetet med uppdraget i rapporten Redovisning av regeringsuppdrag om källor till mikroplaster och förslag på åtgärder för minskade utsläpp i Sverige (rapport 6772). Naturvårdsverket anförde bl.a. att för att minska mängden mikroplaster som når vattendrag, sjöar och hav är det viktigt med ett effektivt och brett uppströmsarbete som minskar tillförseln av oönskade ämnen, såsom mikroplaster från bl.a. dagvatten, textil och hygienprodukter. Uppströmsarbetet förstärker även behovet av standardiserade metoder för att provta och analysera mikroplaster. Vidare anförde Naturvårdsverket att det finns ett allmänt behov att utveckla harmoniserade definitioner och mätmetoder. Parallellt med utveckling av mätmetoder behöver man fortsätta att mäta med de metoder som finns redan nu för att utvärdera både provtagningsmetoder och analysmetoder och för att få en uppfattning av hur omfattande problemet med mikroplaster är. Naturvårdsverket föreslog bl.a. att Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) skulle få i uppdrag att ta fram kunskap om mikroplastutsläpp från vägtrafiken. Naturvårdsverket anförde även att de i sin inventering av forskningsinsatser 2018 skulle arbeta med frågan.

Som en del av miljöforskningsanslaget 2018 utlyste Naturvårdsverket medel till forskning om mikroplaster. Totalt fördelades ca 25 miljoner kronor

mellan 2019–2021 för att stödja forskning som syftar till att öka kunskapen om mikroplaster och deras källor, spridningsvägar, ekologiska effekter och konsekvenser och hur åtgärder kan bidra till att reducera dem. Kunskapen kommer sedan att användas av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten i arbetet med att förebygga och reducera mikroplastutsläppen. Myndigheterna identifierade bl.a. att utveckling, validering och standardisering av provtagnings- och analysmetoder för mikroplaster var ett prioriterat forskningsområde.

Ett forskningsprojekt som beviljades medel var ett om utveckling av analysmetoder för mikroplast för forskning och miljöövervakning. Projektet satsar på att vidareutveckla ett multimetodiskt tillvägagångssätt för användning av mikroskop som kallas korrelativ mikroskopi. Kunskap från mätningar med det korrelativa mikroskopisystemet kommer att ge en bättre förståelse för den relativa betydelsen av olika källor till mikroplast och hur de sprider sig, framför allt i marina system men även i andra miljöer.

Vidare har Göteborgs universitet och Örebros universitet på uppdrag av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten som ett led i arbetet med att utveckla övervakning av mikrokräp jämfört två vanliga metoder för provtagning av mikroplast för att kunna förbättra framtida miljöövervakning.

Regeringen gav Naturvårdsverket i regleringsbrevet för 2018 i uppdrag att fortsätta arbetet med att identifiera och åtgärda viktigare källor till utsläpp av mikroplaster till vattenmiljön i Sverige, med utgångspunkt från tidigare uppdrag. I rapporten Mikroplaster i miljön år 2019 – Redovisning av ett regeringsuppdrag anför myndigheten att det är utmanande att mäta mikroplast i miljön och att eftersom forskningsfältet fortfarande är relativt ungt finns ännu inga standardiserade metoder för provtagning, provupparbetning och analys. Det råder därför också brist på pålitliga kvantitativa data och resultaten från olika studier är svåra att jämföra. Inom forskningen utvecklas hela tiden nya metoder för att mäta och kategorisera mikroplast och det pågår arbete med att ta fram gemensamma metoder för övervakning av mikroplaster inom t.ex. havskonventionerna Oskar och Helcom. Att få fram pålitliga standardiserade mät- och analysmetoder är viktigt, inte minst för åtgärdsarbetet. Naturvårdsverket ser ett stort behov av att följa utvecklingen på området och myndigheten bidrar även till att ta fram ny kunskap, bl.a. via deras forskningsutlysning (se ovan).

Det pågår även arbete på EU-nivå med att upprätta indikatorer, övervakningsprogram och åtgärdsprogram för mikroplaster. En teknisk arbetsgrupp (Technical Group on Marine Litter, TG ML) stöder medlemsstaterna i att utveckla bl.a. indikatorer och övervakningsprogram för marint skräp och mikroplaster och har publicerat ett antal vägledande rapporter på området. I februari 2018 publicerade kommissionens gemensamma forskningscentrum (Joint research center, JRC) en jämförelseundersökning mellan laboratorier för att identifiera och harmonisera metoder för att mäta mikroplast i vatten. JRC bedömde dock att ytterligare forskning behövs för att göra en trovärdig bedömning av risken. Vidare anförde JRC att det nya

dricksvattendirektivet ger kommissionen befogenhet att utveckla en metod för att mäta mikroplast. Som en uppföljning av utvärderingen av direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse kommer kommissionen också att undersöka metoder för att mäta mikroplast i avloppsreningsverk.

Det pågår även forskning inom Nordiska ministerrådet. I november 2019 publicerades rapporten *Monitoring of microplastics in the marine environment – Changing directions towards quality controlled tailored solutions* (2019:053) vars syfte var att ta fram rekommendationer för effektiva standardmetoder för provtagning och analys av mikroplast i havsvatten och marina sediment. Ett antal olika analysmetoder som används för vatten- och sedimentprov har jämförts och detta har resulterat i ett antal rekommendationer för miljöövervakning av mikroplast.

Global marin nedskräpning

När det gäller globalt arbete mot marin nedskräpning antog FN:s medlemsstater i september 2015 Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan är en handlingsplan för omställning till ett hållbart samhälle för människorna och hållbar utveckling för planeten och välståndet som ska främja fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen. Agendan består bl.a. av 17 globala mål och 169 delmål. Flera av de globala målen rör den akvatiska miljön, bl.a. mål 13 Bekämpa klimatförändringarna, mål 14 Hav och marina resurser och mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 2) att Sverige ska verka för att arbetet med Agenda 2030 integreras i relevanta internationella processer, samarbeten och överenskommelser. EU:s engagemang är en viktig faktor för omställningen till ett hållbart samhälle både i Europa och globalt. Kommissionen bekräftar i sitt arbetsprogram för 2020 att dess arbete ska vägledas av Agenda 2030 samt att de globala målen för hållbar utveckling ska stå i centrum för det politiska beslutsfattandet och bli vägledande för allt arbete inom alla områden, både i och utanför EU.

Regeringen anför att agendan sträcker sig till 2030, men arbetet för hållbar utveckling måste fortsätta även därefter. Arbetet för hållbar utveckling behöver därför präglas av långsiktighet och uthållighet. Det är viktigt att följa upp hur genomförandet går på global, regional och nationell nivå. Uppföljningen är också viktig för att visa den förflyttning som Sverige gör mot målen. Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 och regeringen avser att stärka dess samordning och uppföljning.

I budgetpropositionen (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20) redovisas att förhandlingarna om regelverket för genomförande och uppföljning av Parisavtalet (den s.k. regelboken) fortsatte vid FN:s internationella klimatförhandlingar (COP 25) i Madrid (Spanien) i december 2019. Sverige har som ordförande i initiativet Oceans Pathway en betydande roll i fråga om att tydliggöra havens roll i klimatarbetet inom klimatkonventionen. Svenska

insatser ledde även till att kopplingen mellan hav och klimat blev en central fråga under klimatkonferensen i Madrid.

Ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald förhandlas inom ramen för FN:s konvention för biologisk mångfald. Regeringen verkar för att ramverket ska vara ambitiöst där målen ska vara tydliga och tydliggör vad berörda sektorer bör bidra med för att hindra fortsatt förlust av biologisk mångfald och bidra till att den återställs. Regeringen prioriterar globalt havsarbete inom flera områden, t.ex. förhandlingarna för ett juridiskt bindande avtal till FN:s havsrättskonvention Unclos om skydd av marin biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion.

I juni 2020 aviserade regeringen att Sverige har gått med i en internationell vängrupp, The Group of Friends to Combat Marine Plastic Pollution, som ska agera för att bekämpa marin nedskräpning av plast och mikroplaster. Vängruppen består av ett trettiotal länder, inklusive EU, och arbetar för att stötta genomförandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen om hållbar konsumtion och produktion samt hav och marina resurser. Den vill öka medvetenhet och internationell förståelse för plastproblematiken och hur man kan komma till rätta med detta. Gruppen stöder arbetet under FN:s miljöprogram och FN:s internationella miljömöte Unea, som redan antagit flera resolutioner om marin nedskräpning av plast och mikroplaster. Enligt information från Miljödepartementet vill gruppen se mer handling och ett högre tempo i arbetet med att bekämpa föroreningar av plast i havet. En global överenskommelse om plast är en del av lösningen.

De nordiska miljö- och klimatministrarna är eniga om att takten i arbetet mot marin plastnedskräpning behöver öka. De antog i april 2019 en deklARATION om att behovet av en global överenskommelse för att motverka marin nedskräpning av plast och föroreningar av mikroplaster. Ministrarna beslutade då också att ta fram en nordisk rapport som ska analysera olika angreppssätt och innehåll i en framtida global överenskommelse.

I oktober 2020 lanserade de nordiska miljöministrarna en rapport som lyfter fram behovet av en global överenskommelse för att minska nedskräpning av plast (Possible elements of a new global agreement to prevent plastic pollution, Tema Nord 2020:535). Rapporten innehåller förslag som ska engagera länder i ett gemensamt försök att förhindra plastföroreningar genom en global överenskommelse.

Miljödepartementet har beslutat att tillsätta en s.k. bokstavsutredning (M 2019:A) som ett led i genomförandet av direktiv (EU) 2019/904 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön (engångsplastdirektivet) och januariavtalet, den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet (punkt 37). Punkten handlar om att spridningen av mikroplaster ska förhindras bl.a. genom förbud mot mikroplaster i fler produkter och förbud mot onödiga plastartiklar. Utredningen skulle föreslå åtgärder för att förhindra spridning av mikroplaster och föreslå förbud mot onödiga plastartiklar. Resultatet av utredningen redovisades i december 2020 i promemorian Genomförande av EU:s

engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035). I promemorian lämnas förslag till lag- och förordningsändringar som bedöms nödvändiga för att genomföra engångsplastdirektivet, delar av Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (förpackningsdirektivet), delar av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet) och delar av punkt 37 i januariavtalet. Promemorians förslag bidrar även till att främja en cirkulär ekonomi i enlighet med regeringens strategi (M 2020/01133).

Utredaren anför följande i promemorian: Globalt sett har stora flöden av plastavfall skickats till Asien för materialåtervinning. Dessa flöden har medfört att Asien fått orimligt stora mängder av det plastavfall som övriga världen saknar avsättning för, samtidigt som de tekniska förutsättningarna för materialåtervinning i många länder i Asien är sämre än i t.ex. EU. Många länder i Asien har nu därför enorma mängder av plastavfall utan värde. Det innebär en stor risk för att plastavfallet hamnar i naturen och slutligen i havet. Asien är också den del av världen som har störst läckage av plastavfall ut i havet, vilket är en följd både av den inhemska konsumtionen och av de stora mängderna importerat plastavfall som länderna har att hantera. Utredaren anför att det därför är viktigt att vara medveten om att det inte räcker att lösa problem med läckande plastavfall i Asien, utan problemen måste lösas också i Sverige och i EU. Det behövs för att minimera risken för att den förpackning som en konsument i Sverige och i övriga EU köper hamnar på en soptipp i Asien som sedan blåser iväg och hamnar i havet eller hanteras felaktigt på annat sätt.

Promemorian har skickats på remiss och svaren ska ha kommit in till Miljödepartementet senast den 15 mars 2021.

Sanering av förorenade sediment

Miljö- och jordbruksutskottet har behandlat frågor om förorenade områden i vatten tidigare, bl.a. i betänkande 2019/20:MJU10 Vattenvård. Utskottet anförde då följande:

Utskottet anser att det är en angelägen fråga att minska halterna av miljögifter i hav och vatten och ser därför positivt på att regeringen vid upprepade tillfällen har satsat särskilda medel för bl.a. sanering av förorenade sediment. Utskottet noterar att det finns många förorenade områden i Sverige som bedöms utgöra en risk för människors hälsa och miljön samt att både undersökningar och saneringsåtgärder är kostsamma och tar tid. Det är därför positivt att Naturvårdsverket har tagit fram en nationell plan för fördelning av medel för att se till att efterbehandlingsåtgärder genomförs vid de mest prioriterade områdena.

Vidare noterar utskottet att arbetet med och kunskapen om förorenade sediment behöver utvecklas samt att det behövs mer kunskap för att hantera de områden som utgör störst risk för miljön och människors hälsa. Utskottet ser därför fram emot resultaten av regeringens uppdrag till relevanta myndigheter att genomföra insatser för bättre kunskap om bl.a.

utbredningen av förorenade sediment. Enligt utskottets bedömning behöver myndigheterna etablera långsiktiga nationella prioriteringsplaner för att kunna genomföra kostnadseffektiva åtgärder på området.

Naturvårdsverket arbetar med förorenade sediment inom ramen för sitt arbete med förorenade områden. Deras anslag för att sanera förorenade områden innefattar även förorenade sediment i hav, sjöar och vattendrag. Naturvårdsverket deltar tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Statens geotekniska institut och länsstyrelserna i Miljömålsrådets åtgärd Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder. Sveriges geologiska undersökning driver åtgärden, och en rapport blev färdig i oktober 2018. I rapporten Förorenade sediment – behov och färdplan för en renare vattenmiljö (rapport 2018:21) uppmärksammar myndigheterna bl.a. att en nationell plan för inventeringen av förorenade sedimentområden behöver tas fram. Ansvariga myndigheter bör även identifiera vilka vägledning och bedömningsgrunder som branschen behöver och prioritera arbetet med dessa. Syftet med rapporten var att beskriva nuläget samt identifiera kunskapsluckor och behov inom arbetet med förorenade sediment.

Regeringen gav i juni 2019 Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna i uppdrag att genomföra insatser för att få bättre kunskap om bl.a. utbredningen av förorenade sedimentområden, risken för att miljögifter sprids och vilka åtgärdsalternativ som lämpar sig bäst. Inom uppdraget ska myndigheterna även utveckla vägledning för inventering och bedömning av hälso- och miljörisker vid förorenade sedimentområden. Uppdraget ska göra det möjligt för myndigheterna att ta fram en långsiktig nationell prioriteringsplan för att genomföra kostnadseffektiva åtgärder. Naturvårdsverket kommer att vara projektledare och ha en samordnande roll i arbetet, som kommer att pågå till den 5 januari 2022.

Naturvårdsverket anför i sin årsredovisning för 2019 att arbetet med miljömålsrådsåtgärden och regeringsuppdraget genomförs parallellt och förväntas generera mer kunskap om hur förorenade sediment kan riskbedömas och åtgärdas. På sikt innebär det enligt Naturvårdsverket att förorenade sediment efterbehandlas i större utsträckning än i dag.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) särskilda medel för problemen med förorenade sediment. Regeringen ansåg att vissa kända förorenade sedimentområden behövde utredas och åtgärdas redan nu och avsatte därför särskilda medel för åtgärder fr.om. 2018–2020.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 20) redovisas att de statligt finansierade åtgärderna (helt eller delvis finansierade) successivt har ökat från 77 pågående åtgärder under 2018 till 91 pågående åtgärder under 2019. Antalet åtgärder ökar stadigt bl.a. tack vare ett ökat anslag. Under 2019 avsattes totalt 693 miljoner kronor för att åtgärda förorenade områden. Under 2019 utnyttjades anslaget till 98 procent. Av detta gick ca 90 miljoner kronor till åtgärder för att minska spridningen av föroreningar till havs- och

vattenmiljö, särskilt för sanering av förorenade sediment i havs- och inlandsvatten.

Länsstyrelserna har sedan 2018 fått ökade medel för tillsyn och tillsynsvägledning över förorenade områden. Antalet slutförda åtgärder med privat finansiering ökade jämfört med 2017, vilket även gäller det pågående arbetet med utredningar och åtgärder. Den statligt finansierade tillsynen bidrar således i stor utsträckning till arbetet med att åtgärda förorenade områden. Det långsiktiga inventeringsarbete som genomförts i Sverige har gett ett bra kunskapsunderlag om vilka förorenade områden som finns, men nya områden upptäcks ändå kontinuerligt.

Regeringen anför att förorenade områden kan utgöra en stor risk för både människa och miljö, och föroreningarna kan spridas till hav och vatten. Längs Sveriges kust finns också akut miljöfarliga vrak. Det finns ett fortsatt stort behov av att komma åt de källor till utsläpp av miljögifter som finns i dag. Regeringen vill att fler förorenade områden inklusive förorenade sediment ska saneras och att de mest akut miljöfarliga vraken ska hanteras. Regeringen föreslog därför i budgetpropositionen för 2021 att anslaget för sanering och återställning av förorenade områden skulle ökas med 350 miljoner kronor 2021 för stärkt saneringsarbete. Anslaget beräknades öka med 200 miljoner kronor 2022. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2020/21:1, bet. 2020/21:MJU1, rskr. 2020/21:143).

Sanktioner vid förorenade utsläpp

EU:s Strategi för Östersjöregionen (EU Strategy for the Baltic Sea Region, EUSBSR) antogs under Sveriges EU-ordförandeskap 2009. Syftet är att hantera de gemensamma utmaningar som länderna i Östersjöregionen står inför i dag. De tre huvudmålen för strategin är att

- rädda havsmiljön
- länka samman Östersjöregionen
- öka regionens välbefinnande.

Till strategin hör en handlingsplan indelad i 13 prioriteringsområden och ett mindre antal övergripande åtgärdsområden. Till varje område hör konkreta åtgärder med s.k. flaggskepp, projekt eller processer som bidrar till att genomföra strategins mål. Strategin och dess flaggskepp stärker och underlättar EU:s politik inom flera områden såsom EU:s maritima politik, Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt och Horizon 2020 när det gäller forskning och innovation.

Sverige har en drivande roll i arbetet med att begränsa farliga ämnen i Östersjön, och Naturvårdsverket koordinerar och samordnar specifika projekt som ska bidra till detta. Målet är att användningen och påverkan av farliga ämnen i Östersjöregionen ska minska. I handlingsplanen för EU:s strategi för Östersjöregionen redovisas att arbetet med farliga ämnen fokuserar främst på att

- förebygga utsläpp av farliga ämnen till miljön och användning av farliga ämnen i industrier och konsumentprodukter
- minska och åtgärda föroreningar.

Andra flaggskeppsprojekt som pågår omfattar giftiga båtbottnfärger, hantering av dumpade kemiska stridsmedel, innovativa lösningar för att begränsa utsläpp av farliga ämnen från städerna och kartläggning av källorna till plasterna som ansamlas i havsmiljön.

Helcoms handlingsplan för Östersjön (Baltic Sea Action Plan, BSAP) har 2021 som målar för att nå ekologisk balans i Östersjön. En del av detta är målet om ett Östersjön fritt från övergödning. I början av 2018 kom en ny ministerdeklaration från de länder som ingår i Helcom. Ministerdeklarationen bekräftar tidigare åtaganden och utlovar intensivare ansträngningar för att genomföra den befintliga handlingsplanen. Ministerdeklarationen innehåller också beslut om att handlingsplanen ska uppdateras senast 2021. I det arbetet ska som minst den nuvarande ambitionsnivån behållas, men den uppdaterade handlingsplanen ska också innehålla nya åtgärder.

Den 22 juli 2020 anförde miljö- och klimatminister Isabella Lövin följande som svar på fråga 2019/20:1754 Dumpad gödsel i Östersjön:

Inledningsvis vill jag understryka att jag delar Rosencrantz oro för situationen i Östersjön och behovet av att ha en hög ambition när det gäller att minska läckaget av näringsämnen till Östersjön. Detta är anledningen till att regeringen och svenska myndigheter är mycket aktiva i det regionala arbetet för Östersjön genom EU och Östersjösamarbetet Helcom, där alla Östersjöländer är parter.

2007 antog Östersjöländerna aktionsplanen för Östersjön inom ramen för Helcomsamarbetet. Överenskommelsen innebar att utsläppen till Östersjön skulle ungefär halveras och man kom även överens om hur mycket varje land skulle minska sina utsläpp. Utsläppsminskningarna övervakas genom Helcomsamarbetet och vart sjätte år sammanställs utvecklingen. Genom att Helcom redovisar sin gemensamma övervakning av utsläppen finns en hög transparens och tydlighet kring var åtgärder behövs och hur ländernas åtgärdsarbete fortskrider.

Av Havs- och vattenmyndighetens sammanställning för data fram till 2017, framgår att i Sverige bidrar jordbruket med de största utsläppen av mänskligt orsakade fosforutsläpp med 710 ton/år medan reningsverken kommer som nummer två med 210 ton/år. Stora satsningar på att förbättra reningen i reningsverken de senaste decennierna har lett till reningsgrader på upp till 99 procent. Totalt sett minskar utsläppen till alla delar av Östersjön med något undantag.

Inom EU-arbetet är höga miljökrav i genomförandet av sektorsspecifika policyer centralt för att stärka det integrerade hållbarhetsarbetet. Exempelvis genomförs åtgärder för att minska utsläppen av näringsämnen från framför allt jordbruket och regeringen är därför pådrivande i detta arbete. Därtill är genomförandet av ramdirektivet för vatten centralt för att återställa Östersjöns ekosystem. Även EU:s strategi för Östersjöregionen bidrar till åtgärder i hela regionen.

Regeringen stödjer även uppdateringen av aktionsplanen för Östersjön till 2021 genom att verka för ett starkt engagemang från svenska myndigheter. En ambitiös plan är central för det regionala åtgärdsarbetet. Regeringen har i sammanhanget små möjligheter att direkt påverka hur

andra länder hanterat sina åtaganden men kan genom ett konstruktivt samarbete och genom att föregå med gott exempel öka genomförandet av nödvändiga åtgärder, framför allt inom jordbruket. Helcomarbetet har hitintills lett till att 75 procent av identifierade punktkällor till Östersjön, som industrier och reningsverk, har åtgärdats vilket måste ses som en stor framgång medan särskilt mycket arbete återstår med de diffusa utsläppen. Regeringen var pådrivande i arbetet med att införa ett internationellt förbud för passagerarfartyg i Östersjön att släppa ut svartvatten.

Regeringen har även bidragit med 110 miljoner totalt till fonden för Östersjöns aktionsplan där länder och aktörer runt Östersjön kan söka medel för att genomföra åtgärder. Regeringen driver även på för att övriga Östersjöländer ska höja sitt engagemang i fonden.

Riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten

Den 29 mars 2018 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om hur gruppvis hantering av farliga kemikalier kan förbättras och hur kombinationseffekter kan beaktas i regulatorisk riskbedömning (dir. 2018:25). I oktober 2019 överlämnade utredningen betänkandet Framtidens kemikaliekontroll – Hantering av kombinationseffekter och gruppvis bedömning av ämnen (SOU 2019:45).

I rapporten presenteras elva rekommendationer om hur europeisk kemikaliekontroll kan utvecklas för att bättre hantera komplexitet i olika kemikalier som hittas hos människan och i miljön. Förslagen fokuserar på två centrala områden:

1. Riskbedömning och hantering av kemiska blandningar, i syfte att göra kemisk riskbedömning och riskhantering mer relevant för målet att skydda människors hälsa och ekosystemen
2. Gruppvis utvärdering av kemikalier, för att underlätta identifiering av problematiska ämnen och stödja processen att byta ut farliga kemikalier mot säkrare alternativ.

Utredningen rekommenderar bl.a. att införa tydliga och likvärdiga krav på att beakta blandningar av kemikalier i alla relevanta lagstiftningar på EU-nivå och nationellt. Den svenska regeringen bör ge alla relevanta svenska myndigheter i uppdrag att systematiskt analysera möjligheten att införa krav på att beakta blandningar i nationell kemikalielagstiftning, där sådana krav inte redan finns, och tillsammans med nationella myndigheter driva frågan om att införa motsvarande krav i EU:s kemikalielagstiftning närhelst ett relevant regelverk ses över.

Vidare rekommenderar utredningen att Sverige arbetar aktivt i fråga om kombinationseffekter och gruppering när ramdirektivet för vatten ses över. Detta innefattar särskilda bestämmelser om kombinationseffekter i direktivet, en fortsatt utveckling av gruppvis hantering när miljö kvalitetsnormer utarbetas samt införandet av effektbaserade metoder. Sverige bör även ta initiativ till en utredning för att närmare studera möjligheten att koordinera EU:s kemikalielagstiftning och vattendirektivet i syfte att förbättra bedömningen av kombinationseffekter och gruppering.

Betänkandet har varit på remiss till den 29 maj 2020 och bereds nu inom Regeringskansliet.

Det pågår även arbete på EU-nivå med kombinationseffekter av olika kemikalier. Den 14 oktober 2020 antog kommissionen meddelandet Kemikaliestrategi för hållbarhet – På väg mot en giftfri miljö (COM(2020) 667). Strategin är det första steget mot den nollföroreningsambition för en giftfri miljö som tillkännagavs i den europeiska gröna given. Enligt kommissionen kommer strategin att stimulera innovation av säkrare och mer hållbara kemikalier och stärka skyddet för människors hälsa och för miljön mot farliga kemikalier. Kommissionen aviserar bl.a. att den kommer att bedöma hur man i Reach bäst för in en eller flera bedömningsfaktorer för blandningar i kemikaliesäkerhetsbedömning av ämnen. Kommissionen kommer även att införa eller förstärka bestämmelser för att ta hänsyn till kombinationseffekter i annan relevant lagstiftning, t.ex. lagstiftning om vatten, livsmedelstillsatser, leksaker, material i kontakt med livsmedel, tvätt- och rengöringsmedel och kosmetika.

Utskottets ställningstagande

Metodik för provtagning av mikroplaster i vatten och avlopp

Utskottet vill framhålla att den marina nedskräpningen, som till största delen består av plaster, är en av vår tids största miljöutmaningar. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att komma till rätta med problemet eftersom plast utgör ett stort hot mot haven, miljön och den biologiska mångfalden. Utskottet noterar att det finns ett behov av att utveckla standardiserade metoder för att provta och analysera mikroplaster. Det är angeläget att det finns kunskap om spridningen av mikroplaster för att få en uppfattning om hur stort problemet med mikroplaster är och även för åtgärdsarbetet.

Utskottet noterar att Naturvårdsverket arbetar med frågan och att det pågår forskning på området, både på nationell nivå, EU-nivå och internationell nivå. I avvaktan på utfallet av detta arbete anser utskottet att motion 2020/21:3348 (M) yrkande 12 kan lämnas utan åtgärd.

Global marin nedskräpning

Flera av de globala målen i Agenda 2030 handlar om miljödimensionen av hållbar utveckling, t.ex. att minska föroreningarna i havet och hejda förlusten av biologisk mångfald. Utskottet noterar att regeringen ska verka för att arbetet med agendan integreras i relevanta internationella processer, samarbeten och överenskommelser och delar regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Enligt utskottets mening är det viktigt att driva arbetet framåt inom de globala målen som rör den akvatiska miljön. Sveriges engagemang för rena hav och för genomförandet av Agenda 2030 är en viktig del i detta arbete.

Utskottet konstaterar att det pågår arbete på global nivå för att minska den marina nedskräpningen av plast. I likhet med regeringen anser utskottet att en global överenskommelse om att minska nedskräpningen av plast i havet är en viktig del i arbetet för hållbara hav.

Utskottet vill även framhålla vikten av att minska plastanvändningen i Sverige och i EU som ett led i att minska läckaget av plastavfall i Asien. Utskottet välkomnar därför de åtgärder som har vidtagits och som är under beredning, både i Sverige och på EU-nivå, för att minska användningen av plast.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motion 2020/21:3357 (M) yrkande 11.

Sanering av förorenade sediment

Utskottet vidhåller att minskade halter av miljögifter i hav och vatten är en angelägen fråga då de utgör en stor risk för människan och den marina miljön. Utskottet noterar att det finns ett stort behov av mer kunskap på området förorenade sediment, både om var de finns och hur de ska åtgärdas. Det är därför bra att Naturvårdsverket och andra relevanta myndigheter har fått i uppdrag att genomföra insatser för att få bättre kunskap om dessa områden.

Behovet av åtgärder för att sanera förorenade sedimentområden är stort och det är viktigt att det finns medel för detta arbete. Det är därför positivt att regeringen under flera år har avsatt ökade medel till sanering av förorenade områden, inklusive förorenade sediment. Utskottet noterar med glädje att antalet pågående åtgärder för att sanera förorenade sediment ökar. Det finns dock ett fortsättningsvis stort behov av att komma åt källorna till förekomsten av miljögifter i hav och vatten. I likhet med regeringen anser utskottet att det är prioriterat att flera förorenade områden, inklusive sediment, saneras och att de mest akut miljöfarliga vraken hanteras.

Utskottet konstaterar att det pågår flera insatser på området och att medel har tillförts arbetet med förorenade sediment och bedömer mot den bakgrunden att motion 2020/21:2920 (C) yrkande 22 kan lämnas utan åtgärd.

Sanktioner vid förorenade utsläpp

Östersjön är ett av världens mest förorenade hav och övergödningen är ett av de största problemen. I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt med en hög ambition när det gäller att minska läckaget av näringsämnen till Östersjön. Ett nära samarbete mellan länderna runt Östersjöregionen är avgörande för att havet ska kunna räddas. Det är därför positivt att regeringen och svenska myndigheter är aktiva både inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen och Östersjösamarbetet Helcom. Utskottet noterar att Sverige inom ramen för EU:s strategi har en drivande roll i arbetet med att begränsa farliga ämnen i Östersjön. Målet för detta arbete är att användningen och påverkan av farliga ämnen i Östersjöregionen ska minska.

Utskottet anser att det är viktigt att uppdateringen av handlingsplanen för Östersjön fullföljs och att det regionala åtgärdsarbetet prioriteras. Vidare noterar utskottet att regeringen har små möjligheter att direkt påverka hur andra länder hanterar sina åtaganden i handlingsplanen för Östersjön. Som regeringen påpekar kan Sverige dock genom ett konstruktivt samarbete och genom att föregå med gott exempel öka genomförandet av nödvändiga åtgärder.

Mot bakgrund av det arbete som pågår inom ramen för EU:s Östersjöstrategi och Helcom anser utskottet att motion 2020/21:3357 (M) yrkande 5 kan avstyrkas.

Riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten

Utskottet noterar att det i betänkandet Framtidens kemikaliekontroll presenteras ett antal rekommendationer om hur europeisk kemikaliekontroll kan förbättras. Bland annat ska Sverige arbeta aktivt i fråga om kombinationseffekter och gruppering när ramdirektivet för vatten ses över, och Sverige bör ta initiativ till en utredning för att studera möjligheten att koordinera EU:s kemikalielagstiftning och vattendirektivet i syfte att förbättra bedömningen av kombinationseffekter och gruppering. Enligt utskottet är det angeläget att hanteringen och bedömningen av grupper av ämnen och kombinationseffekter blir effektivare. Vidare noterar utskottet att det även pågår arbete på EU-nivå i dessa frågor inom ramen för EU:s kemikaliestrategi.

Enligt utskottets mening är det angeläget att regeringen med kraft verkar för en bättre hantering av farliga ämnen och kombinationseffekter och utskottet avser därför att följa frågan noggrant. I avvaktan på pågående arbete lämnar utskottet motion 2020/21:3357 (M) yrkande 22 utan åtgärd.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning.
Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (KD) och 5 (L).

Utskottets ställningstagande

I motioner från allmänna motionstiden 2020/21 har det väckts förslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (2018/19:MJU1), Cirkulär ekonomi (2018/19:MJU5), Vattenvård (2018/19:MJU13), Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (2019/20:MJU1) och Vattenvård (2019/20:MJU10). Riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser inte någon anledning att nu

återigen pröva de motionsyrkanden som tas upp i bilaga 2 och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

1. En hållbar förvaltning av haven, punkt 1 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 3 i denna del och
2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 73 och
avslår motionerna
2020/21:2709 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 21 och
2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige är till stor del omgivet av hav och har en lång kustlinje. Havet är en stor tillgång som ger oss livsmedel men också möjlighet till rekreation och transporter av såväl gods som personer. I hav, sjöar och vattendrag finns dessutom en stor del av vår biologiska mångfald. Flera av ekosystemen som återfinns i vattenmiljö är dock känsliga. Samtidigt utsätts de i dag för enorma påfrestningar.

Biologisk mångfald är viktigt för att naturen ska kunna motstå och återhämta sig från påfrestningar utan att ta allvarlig skada. Biologisk mångfald är också en förutsättning för att ekosystemen ska fungera och för de ekosystemtjänster som vi drar nytta av varje dag. Det finns därför många goda skäl att värna den biologiska mångfalden, såväl etiska, ekologiska som ekonomiska.

Förlust av biologisk mångfald är ett av våra mest akuta miljöproblem, särskilt på global nivå. För att hejda förlusten krävs därför både nationella åtgärder och internationellt samarbete. Det positiva är att människan kan bidra till att öka den biologiska mångfalden om vi vidtar rätt åtgärder.

Internationellt samarbete är fundamentalt då det gäller havsmiljöfrågor. Endast genom gemensamma ansträngningar kan vi vända utvecklingen och förbättra miljöstatusen. Vi anser därför att Sverige ska vara pådrivande i internationella samarbeten för havsmiljöfrågor och bl.a. lägga särskilt fokus på arbetet med att öka den biologiska mångfalden. Det behövs specifika insatser för att förbättra den biologiska mångfalden, speciellt i Östersjön och Västerhavet.

2. **Forskning om haven, punkt 2 (M)**

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 25 och avslår motionerna

2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 2,

2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2 och

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 52.

Ställningstagande

Försurning av sjöar och vattendrag har länge varit ett känt miljöproblem. I kraftigt försurade sjöar påverkas känsliga djur och växter som inte kan anpassa sig till de nya förhållandena. Försurningen av världshaven förväntas få stora konsekvenser för marina organismer, ekosystem och den biologiska mångfalden. Forskare varnar för att exempelvis korallreven, som utgör mycket känsliga ekosystem, kommer att påverkas negativt av att pH-värdet i vattnet sjunker. Eftersom försurningen av världshaven är ett relativt nyupptäckt problem finns inte tillräckligt mycket forskning på hur den kommer att påverka marina ekosystem.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har i en framställan till regeringen föreslagit att ett nationellt program för tvärvetenskaplig forskning om hav och vatten ska inrättas. Vi anser att Formas ska tilldelas ett sådant nationellt program.

3. **Forskning om haven, punkt 2 (L)**

av Nina Lundström (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2 och

avslår motionerna

2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 2,

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 25 och

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 52.

Ställningstagande

Övergödning och döda havsbottnar är Östersjöns stora miljöproblem. Östersjön har en av de största döda bottenzonerna i världen, till ytan lika stor som Danmark. Döda havsbottnar saknar syre, vilket innebär att miljön blir obeboelig för havens djur. Övergödningen i Östersjön skapar stora algblomningar, vilket ger stora mängder alger som sjunker till havsbotten när de dör där de förbrukar syre under sin nedbrytningsprocess. Det är en starkt bidragande orsak till de syrefria bottenarna. I botten sediment har forskare funnit ägg från plankton som kan komma att kläckas om syresättningen åter ökar.

Arbetet med att stoppa näringstillförseln från jordbruk, mark, avlopp och reningsverk runt Östersjön måste fortsätta. Det är den långsiktiga lösningen för att komma till rätta med syrebristen och botten döden.

Att bygga stora pelare och andra konstruktioner under vatten kan ge fäste för musslor och ge skydd för flera viktiga marina arter. Samtidigt har byggen i havet negativa konsekvenser för andra arter. Kombinationen av miljöeffekter behöver vägas mot fördelarna av att bygga i havet t.ex. genom elproduktion från vindkraftsparken.

Forskning inriktad på att hitta lösningar för att syresätta döda havsbottnar behöver fortsätta och sådana satsningar behöver vara en del av EU:s arbete för en renare Östersjö. Jag anser att det behövs åtgärder för döda havsbottnar i samverkan med EU:s medlemsländer och inom Östersjösamarbetet.

4. Åtgärder mot övergödning, punkt 3 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkandena 20 och 21 samt

avslår motionerna

2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 19 och

2020/21:3236 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 16.

Ställningstagande

Välmående våtmarker bidrar starkt till den lokala artrikedomen i form av insekter och fåglar. Därför ser vi positivt på att använda bidraget till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) som ett styrmedel för att komma åt detta problem. LOVA-bidraget infördes av den tidigare alliansregeringen och har varit en effektiv och långsiktig stödform. I framtiden vill vi att detta bidrag fortsätter utvecklas men att det görs utökade satsningar på att koppla utbetalningar till tydliga resultat, genom mer uppföljning och utvärdering.

Det är också viktigt att det kommunala åtgärdsarbetet förstärks och utvecklas då de bästa lösningarna och möjligheterna ofta återfinns på den mest lokala nivån, där både myndigheter och medborgare har god kännedom om de lokala förutsättningarna. Vi vill se att kommuner med högt näringsläckage i sina avrinningsområden tar fram lokala åtgärdsplaner där ett tydligt fokus ligger på att förbättra vattenkvaliteten och förebygga övergödning. Av särskild vikt är det att hitta samverkansformer mellan verksamheter inom kommunen samt mellan kommuner som delar avrinningsområden, och vi ser gärna att myndigheter på central nivå bidrar med vägledning i åtgärdsarbetet och möjliggör ett kunskapsutbyte mellan kommuner som står inför liknande utmaningar.

5. Åtgärder mot övergödning, punkt 3 (L)

av Nina Lundström (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3236 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 16 och avslår motion

2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkandena 19–21.

Ställningstagande

När vass breder ut sig i våra hav, sjöar och vattendrag påverkas vattenmiljön ofta negativt. Vassen kan ge försämrad vattencirkulation, dy, brist på syre och negativ påverkan på fisk. Övergödning och minskat bete vid stränder skapar möjlighet för vassen att breda ut sig. Genom att skörda vass både under sommarhalvåret och på vintern kan betydande mängder fosfor och kväve avlägsnas från vattnet. Vattenmiljön för fiskar som gädda och andra vattenlevande djur förbättras, inte minst för lekande fisk. Vid skörd av vass måste dock hänsyn tas till fåglar som häckar i vassen. Skördad vass behöver

tas till vara för att näringen som finns i vassen inte ska läcka tillbaka till vattendraget.

Enligt historiska beräkningar från Ålands landskapsregering kan skörd av vass avlägsna 9 kilo fosfor och 100 kilo kväve per hektar. Det motsvarar orenat avloppsvatten från tio personer vad gäller fosfor och ca 20 personer vad gäller kväve. Om vassen skördas på vintern minskar siffrorna med 10 till 20 procent.

Jag anser att det behövs insatser för att öka kunskapen kring potentialen för vassskörd. För att ta till vara denna miljöförbättrande åtgärd bör de hinder som finns för vassskörd ses över och berörda myndigheter ges i uppdrag att bidra till att vassskörden ökar, bl.a. genom att informera om hur skörd av vass ska genomföras för att bli en effektiv miljöåtgärd som minskar och motverkar övergödning.

6. Nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring, punkt 4 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3351 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 33.

Ställningstagande

Synen på användning av avloppsslam i jordbruket är delad. Å ena sidan är det angeläget att återföra näringsämnen och organiskt material i ett fungerande kretslopp, å andra sidan måste risker när det gäller exempelvis föroreningar, gifter och andra oönskade ämnen hanteras. Genom att på olika sätt ta till vara näringsämnena i avloppsslammet är det möjligt att återföra dem till jordbruksmark. Därmed minskar också det näringsläckage som i dag bl.a. bidrar till övergödning av våra sjöar och hav.

Att öka utvinningen och återföringen av näringsämnen ur avloppsslam är en av många åtgärder som kan främja omställningen till en cirkulär ekonomi. Vi anser att en utgångspunkt för detta arbete skulle kunna vara att sätta ett långsiktigt mål för fosfor- och kväveåterföring och cirkulation av andra näringsämnen från reningsverken.

7. Nationell rådgivning om enskilda avlopp, punkt 5 (L)

av Nina Lundström (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 28.

Ställningstagande

Enligt uppgift från Havs- och vattenmyndigheten finns det i dag ungefär 691 000 små avloppsanläggningar i Sverige som har en vattentoalett ansluten men som inte är kopplade till kommunala reningsverk. Avloppsanläggningar som är gamla eller inte fungerar bidrar till övergödningen av sjöar, vattendrag och kustvatten. Samtidigt är det rimligt att fastigheter på landsbygden och glesbygden har egna lokala avloppslösningar. Möjligheten att försörja med kommunalt vatten och avlopp är problematiskt när det handlar om glesa lokaliseringar och långa avstånd. Däremot bör lokala lösningar vara välfungerande samt tillräckliga för att omhänderta avloppsvattnet lokalt på ett korrekt sätt som begränsar utsläppen av näringsämnen i den lokala vattenmiljön.

De krav som ställs på små avlopp måste vara rimliga i förhållande till nyttan för hälsan och miljön. Förutsättningarna och de problem avloppen för med sig skiljer sig åt för olika fastigheter. Kraven får inte leda till orimliga kostnader i förhållande till nyttan.

Många fastighetsägare kan känna oro för vilka skyldigheter som de har även när fastighetsägaren gör sitt yttersta för att anlägga lösningar som ska uppfylla kraven. Krav såväl som tekniska möjligheter förändras över tid. Det är fastighetsägaren som ska visa att anläggningen är rätt placerad, att den renar tillräckligt, att den inte stör vattentäkter, att den sköts och underhålls på rätt sätt och att den fungerar som avsett under drift. Av Havs- och vattenmyndighetens vägledning framgår dock att det inte går att ställa obegränsade krav på den fastighetsägare som har ett enskilt avlopp, vilket fastighetsägare kan uppleva. Även innan kommunen ställer krav på utredning ska proportionalitetsregeln beaktas. Fastighetsägaren har ansvaret för sitt avlopp men samtidigt måste kostnaderna vara rimliga i förhållande till nytta. Redan kostnaden för de undersökningar eller de redovisningar som kommunen kräver in måste stå i proportion till den miljönytta som man kan förvänta sig av undersökningarna.

Statens roll bör vara att underlätta för enskilda fastighetsägare – ofta ägare av småhus och fritidsfastigheter – att göra rätt. Det behövs nationell rådgivning

som den som avser att vidta åtgärder i sitt avlopp ska kunna vända sig till och få råd. Rådgivning gör det enklare för enskilda fastighetsägare att göra rätt. En nationell organisation eller myndighet som ansvarar för att granska tekniska lösningar samt sprida kunskap om dessa vore en väg fram. Lösningar och konsekvenser bör särskilt beakta förutsättningar för boende och företag på landsbygden som ofta saknar alternativ till kommunalt vatten och avlopp. Genom kunskap om tekniska lösningar och miljökonsekvenser, förbättrad egen tillsyn för fastighetsägare, incitament och adekvat tillsynsarbete från kommuner kan de enskilda avloppens miljöbelastning åtgärdas i högre grad samtidigt som flexibla lösningar kan skapas utifrån geografiska förutsättningar och landsbygdens särskilda behov.

8. Översyn av EU:s vattendirektiv, punkt 6 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 8 och 9 samt avslår motion

2020/21:728 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12.

Ställningstagande

EU utgör en viktig del i det internationella havsmiljöarbetet. Olika direktiv såsom ramdirektivet för vatten, havsmiljödirektivet, havsplaneringsdirektivet, badvattendirektivet, nitratdirektivet, avloppsvattendirektivet och art- och habitatdirektivet har gjort att det i dag finns fastställda kvalitetskrav som ska uppnås i EU:s medlemsstater, tillsammans med begränsningar och skyddsåtgärder. Detta är bra. Det finns dock också regleringar som fungerar mindre bra och som snarast behöver ses över. En av dem är vattendirektivet där den s.k. Weserdomen visat sig få stora och oanade konsekvenser då det t.ex. gäller verksamheter som vidtar minsta ändring i sin verksamhet. Tvärt emot det som borde vara syftet innebär domen att verksamheter som redan har höga miljöambitioner och använder bästa miljöteknik drabbas negativt om de behöver bygga ut sin verksamhet, såvida inte mer reningsteknik kan kompensera för ökad verksamhet. Men detta låter sig inte alltid göras. Det kan t.ex. gälla avloppsreningsverk som redan renar bort fosfor till 98–99 procent. Trots denna höga reningsgrad kan de inte, med hänvisning till domen, bygga ut sin anläggning ens för att möta en växande befolkning.

Ramdirektivet för vatten måste också ses över. Bland annat eftersom det inte visar på förbättringar som görs. Eftersom principen sämst styr gäller räcker det inte ens om vattnet når god status i 90 procent av bedömningskriterierna. Så länge inte de sista 10 procenten är uppnådda klassas vattnet ändå som dåligt, trots att det i praktiken har förbättrats. Många menar att målet om att uppnå jungfrulig status för allt vatten i Europa är orealistiskt och att kriterierna är alltför snävt hållna.

Vi anser att det är bra att EU:s direktiv innehåller fastställda kvalitetskrav. Vi anser däremot att den s.k. Weserdomen snarast bör ändras och även principen om att sämst styr.

9. Översyn av EU:s vattendirektiv, punkt 6 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:728 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 och avslår motion

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Dricksvatten är en grundläggande förutsättning för liv och är att betrakta som en av våra allra viktigaste resurser. I takt med tekniska framsteg, större befolkning och ökade krav på rening krävs det framöver förnyelse av de svenska reningsverken. Vi behöver få möjlighet att avskilja såväl fler näringsämnen som läkemedelsrester, och reningsverken måste kunna höja sin kapacitet. EU:s vattendirektiv är i dag ett hinder i detta arbete och det har fattats domslut som inneburit att reningsverk inte kan byggas i den omfattning som krävs för att möjliggöra maximal rening. Direktivet hindrar i dag investeringar i ny avancerad teknik som kan göra rening av läkemedelsrester möjlig samtidigt som regelverket gynnar mindre effektiva anläggningar. Det är viktigt att regeringen agerar inom ramen för EU-samarbetet för att förändra vattendirektivet så att miljöskyddande verksamheter som avloppsreningsverk och andra miljöåtgärder i samhället alltid ska kunna tillåtas.

10. Metodik för provtagning av mikroplaster i vatten och avlopp, punkt 7 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3348 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

Fördelen – och nackdelen – med plast är dess oerhörda hållbarhet. Det har lett till att plastanvändningen är hög, och mängden plast som slängs likaså. Mycket plast bryts ned till mindre fragment, s.k. mikroplast, och sprids till vattendrag och hav. För att kvantifiera hur mycket mikroplaster som sprids vill vi att regeringen tar fram en standardiserad metodik för provtagning, provberedning eller analys av mikroplast i våra vatten- och avloppstekniska kretslopp.

11. Global marin nedskräpning, punkt 8 (M, KD)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 11.

Ställningstagande

Globalt anses ca 90 procent av plastutsläppen i världens hav komma från blott tio floder, varav de flesta finns i Asien. Detta är förskräckligt men ger också en potentiell möjlighet att stoppa skräpet från att nå Stillahavsområdet, som uppges vara särskilt drabbat. Här kan ny teknik och nya innovationer hjälpa i situationen men det behövs också ett tryck från världssamfundet på de omgivande länderna att agera. Vi anser att regeringen ska verka inom FN för

att det ska utfärdas ett dekret om att snarast stoppa nedskräpningen av de tyngst belastade floderna i Asien och Afrika.

12. Sanering av förorenade sediment, punkt 9 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 22 och
avslår motion
2020/21:410 av Niels Paarup-Petersen (C).

Ställningstagande

I våra hav och kustnära områden finns det dessvärre en stor mängd gamla kemikalier och miljögifter i gamla tunnor och vrak och i bottensediment i anslutning till gamla industrier och fabriker. Vi vill se fler punktinsatser för sanering av avgränsade områden där insatsen gör nytta direkt och där resultatet är styrande. I många fall är miljögifterna flera årtionden gamla varför ansvarsfrågan och ägandeskapet måste klargöras juridiskt, vilket i förlängningen avgör hur insatserna ska finansieras. Vi ser gärna att en lämplig myndighet på central nivå fortsätter kartlägga var de värsta föroreningarna finns och upprätthåller en prioriteringslista över var insatser ska göras.

13. Sanktioner vid förorenade utsläpp, punkt 10 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Internationellt samarbete är fundamentalt när det gäller havsmiljöfrågor. Endast genom gemensamma ansträngningar kan vi vända utvecklingen och förbättra miljöstatusen. Helcom (Helsingforskommissionen) och Oskar (den regionala havsmiljökonventionen för Nordostatlanten) är två viktiga samverkansorgan för Sverige med syftet att göra skillnad för Östersjön och Västerhavet. Framför allt är det bra att båda samverkansorganen har beslutat om åtgärdsplaner som dessutom följs upp systematiskt. Dessa är Baltic Sea Action Plan (BSAP) för Östersjön, Öresund och Kattegatt och regionala åtgärdsplaner för marint skräp i Västerhavet och i Östersjön.

Trots goda ambitioner finns dessvärre också ofattbara exempel på hur det även 2020, helt öppet och planerat, släpps ut orenat avloppsvatten från Köpenhamn och dumpas gödsel från stora ryska kycklingfabriker rätt ut i Östersjön. Det är därför nödvändigt att arbeta vidare för att förbättra det gemensamma Östersjöarbetet och det borde även övervägas att införa sanktionsavgifter, med hänvisning till EU:s överträdelseförfarande, i samband med att EU:s Östersjöstrategi ses över. Vi anser att Sverige borde driva på för att inrätta sanktioner mot stater och verksamheter som helt planerat fortsätter att övergöda bl.a. Östersjön.

14. Riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten, punkt 11 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 22.

Ställningstagande

Under de senaste åren har kunskapen om den s.k. cocktaileffekten ökat. Som en följd av detta anser vi att kraven när det gäller riskbedömning av kombinationseffekter av olika substanser i avloppsvatten bör skärpas.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (M)

Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. Då det gäller våra förslag hänvisar vi till våra aktuella kommitté- och partimotioner. Vi vidhåller de synpunkter vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (SD)

Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. Då det gäller våra förslag hänvisar vi till våra aktuella kommittémotioner. Vi vidhåller de synpunkter vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (C)

Kristina Yngwe (C) och Magnus Ek (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. Då det gäller våra förslag hänvisar vi till våra aktuella kommittémotioner. Vi vidhåller de synpunkter vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (KD)

Kjell-Arne Ottosson (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. Då det gäller mitt partis förslag hänvisar jag till våra aktuella kommittémotioner. Jag vidhåller de synpunkter vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklat, punkt 12 (L)

Nina Lundström (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. Då det gäller mitt partis förslag hänvisar jag till våra aktuella kommittémotioner. Jag vidhåller de synpunkter vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:80 av Alexander Christiansson och Runar Filper (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vad de enskilda avloppen har för miljöpåverkan i relation till att byta ut de befintliga enskilda avloppen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge fastighetsägare möjlighet att avstå från utbyte av befintliga enskilda avlopp och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:410 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att sanera Östersjön och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:724 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattendirektivet och dess förslag till åtgärder måste präglas av kostnadseffektiva åtgärder och en balans mellan god vattenmiljö och ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:728 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med att återställa Östersjön mot bakgrund av de senaste decenniernas hårda miljöbelastning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strukturkalkning bör lyftas fram som en åtgärd som underlättar upptag av näringsämnen för att minska läckage från jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom ramen för Helcom, Helsingforskommissionen, arbeta för att ytterligare bredda och fördjupa det regionala samarbetet i Östersjöregionen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statligt stöd även bör kunna utgå till dränering i samband med strukturkalkning och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behoven av ökade forskningsinsatser för att finna effektiva metoder att minska näringstillförseln från jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs en helhetsstrategi i arbetet för att reducera problemen med plast i marin miljö och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fokus i forskning rörande mikroplaster bör riktas mot de minsta plastpartiklarna av nanostorlek och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att justera EU:s vattendirektiv och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:973 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att till fullo utnyttja de möjligheter som finns enligt EU-rätten att klassa vatten som kraftigt modifierat vatten och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1222 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade krav på kommunernas dokumentation vid underkännande av enskilt avlopp och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1347 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tvinga kommuner att genomföra en samlad miljö- och kostnadsberäkning före beslut och också pröva om kostnaden då är rimlig i förhållande till miljönyttan innan man tvingar enskilda fastighetsägare att bygga enskilda avlopp på landsbygden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:1405 av Sten Bergheden och Marlène Lund Kopparklint (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av hur man kan tillåta mer flexibla avloppslösningar på landsbygden och i glesbygden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1688 av Niklas Wykman (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att prioritera och stärka arbetet mot övergödning i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1690 av Ida Drougge (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att aktivt arbeta för att underlätta för båtägare att följa den nya toatömningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1830 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utvärdering av hur stor den totala miljönyttan verkligen är av att installera nya enskilda avlopp i vissa områden på landsbygden och i ren glesbygd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna ännu större möjligheter att ge fler dispenser för utbyggnad av enskilda avlopp på landsbygden och i glesbygden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2492 av Hans Hoff (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att fortsätta med statligt stöd till rening av avloppsvatten från läkemedelsrester och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2498 av Jörgen Hellman m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om plast i haven och övergödning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2709 av Maria Gardfjell m.fl. (MP):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om havspolitikerna och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2711 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att implementera en ekosystembaserad förvaltning av haven, vilket också innefattar en ekosystembaserad fiskeförvaltning, och om att den ekosystembaserade förvaltningen ska genomsyra hela havspolitikerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka miljöövervakningen och forskningen kring haven och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2807 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett system för överlåtbara utsläppsrätter för kväve och fosfor bör prövas i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av samarbete mellan Östersjöns kuststater och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvaret för läckande vrak och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avloppsreningsverk ska utrustas med avancerade reningsmetoder som klarar av att reducera läkemedelsrester och andra föroreningar som inte reningsverken är kapabla till i nuvarande processer och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de viten som åläggs för brister i enskilda avlopp ska tillfalla kommunen i stället för staten och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljökraven på enskilda avlopp bör regleras genom en förordning och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om subventionering av statliga lånegarantier till fastighetsägare med begränsad ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om funktionskontroll av enskilda avlopp 12–24 månader efter installation och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2808 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt utveckling av hållbara gödningsmetoder och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2821 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast åtgärda situationen med de 23 000 giftunnor som är utspridda mellan Sundsvall och Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2920 av Magnus Ek m.fl. (C):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med läkemedels påverkan på hav, sjöar och vattendrag bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder så att avancerad vattenreningsteknik finns tillgänglig på fler vattenreningsverk och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt etappmål för återföring av fosfor bör införas och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverken för åtgärder i enskilda avlopp bör ses över för att skapa större flexibilitet och ett större fokus på miljönyttan och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka lokala satsningar på våtmarker och vattendammar i syfte att öka näringsretentionen i landskapet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka och utveckla det kommunala åtgärdsarbetet mot övergödning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja samverkansformer mellan kommuner som delar avrinningsområden med högt näringsläckage och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utföra fler punktinsatser för sanering av miljögifter och vrak i sjöar och hav och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3102 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kostnaden för att åtgärda enskilda avlopp måste vara skälig och stå i rimlig proportion till den miljövinna som uppnås och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3185 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avsteg från gällande regler ska kunna göras om en avloppsanläggning ligger i ett område där miljöpåverkan är lägre, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3236 av Nina Lundström m.fl. (L):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skörd av vass och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3257 av Nina Lundström m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att havet ska förvaltas långsiktigt hållbart och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för döda havsbottnar i samverkan med EU:s medlemsländer och inom Östersjösamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga och motverka övergödning av hav, sjöar och vattendrag och tillkännager detta för regeringen.

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för åtgärder i enskilda avlopp och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3348 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta krafttag för att minska förekomsten av kemiska föroreningar, läkemedelsrester och mikroplaster i våra vatten- och avloppstekniska kretslopp och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska se över en standardiserad metodik för provtagning, provberedning eller analys av mikroplast i våra vatten- och avloppstekniska kretslopp och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3351 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett långsiktigt nationellt mål för fosfor- och kväveåterföring och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3357 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika miljömyndigheter ska samarbeta mer samt samordna och samverka kring insamling och hantering av verksamhets- och forskningsdata och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera bland de överlappande och ibland motstridiga mål som rör den akvatiska miljön och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara pådrivande i internationella samarbeten för havsmiljöfrågor, lägga särskilt fokus på arbetet med att öka biologisk mångfald samt minska övergödningen och mängden marint skräp och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör driva på samarbetet inom Helcom och Oskar för att skärpa och förbättra skyddet av den marina miljön i Östersjön och Nordostatlanten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för sanktioner om stater som samverkar i EU:s Östersjöstrategi vidtar planerade och förorenande utsläpp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den s.k. Weserdomen och dess konsekvenser för tolkningen av ramdirektivet för vatten och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU i ramdirektivet för vatten slopar principen om att "sämst styr" och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i EU ska verka för att kostnaderna för att ta hand om marint skräp längs den svenska kusten ska fördelas rättvist på samtliga berörda medlemsstater och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka i FN för ett dekret om att snarast få stopp på den marina nedskräpningen av de tyngst belastade floderna i Asien och Afrika och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om LOVA-bidragets effektivitet och bredare syfte och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska uppdra åt Havs- och vattenmyndigheten att kartlägga och utarbeta vägledning för arbetet med förorenade områden i vatten och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av skärpta krav då det gäller riskbedömning av kombinationseffekter av substanser i avloppsvatten och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Formas ska tilldelas ett nationellt program med tvärvetenskaplig forskning om hav och vatten och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kostnaden för att åtgärda enskilda avlopp måste vara skälig och stå i rimlig proportion till den miljövinst som uppnås och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att minska övergödningen, spridningen av giftiga ämnen och nedskräpningen i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det internationella miljösamarbetet i Östersjön och Västerhavet och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utöka forskningen kring den marina miljön och biologisk mångfald och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för att förbättra den biologiska mångfalden i Östersjön och Västerhavet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3401 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag för att uppmuntra bottenvätt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag för att förhindra att toalettavfall dumpas i vattnet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3624 av Jörgen Berglund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta lämpliga åtgärder för att komma till rätta med problemen med gifttunnorna i Bottenhavet och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
12. Motioner som bereds förenklat		
2020/21:80	Alexander Christiansson och Runar Filperl och 2 (båda SD)	
2020/21:724	Staffan Eklöf m.fl. (SD)	62
2020/21:728	Martin Kinnunen m.fl. (SD)	1–5, 8 och 9
2020/21:973	Sten Bergheden (M)	2
2020/21:1222	Jan Ericson (M)	
2020/21:1347	Sten Bergheden (M)	2
2020/21:1405	Sten Bergheden och Marléne Lund Kopparklint (båda M)	
2020/21:1688	Niklas Wykman (M)	4
2020/21:1690	Ida Drougge (M)	
2020/21:1830	Sten Bergheden (M)	1 och 2
2020/21:2492	Hans Hoff (S)	
2020/21:2498	Jörgen Hellman m.fl. (S)	
2020/21:2807	Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)	22, 23, 32, 38, 39 och 46–48
2020/21:2808	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	44
2020/21:2821	Lars Beckman (M)	
2020/21:2920	Magnus Ek m.fl. (C)	9, 11, 15 och 17
2020/21:3102	Josefin Malmqvist m.fl. (M)	16
2020/21:3185	Helena Lindahl och Peter Helander (båda C)	2
2020/21:3257	Nina Lundström m.fl. (L)	1 och 7
2020/21:3348	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	3
2020/21:3357	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	1, 2, 3 idd, 4, 10, 12, 16 och 28
2020/21:3368	Ulf Kristersson m.fl. (M)	48 och 49
2020/21:3401	Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD)	1 och 2
2020/21:3624	Jörgen Berglund (M)	